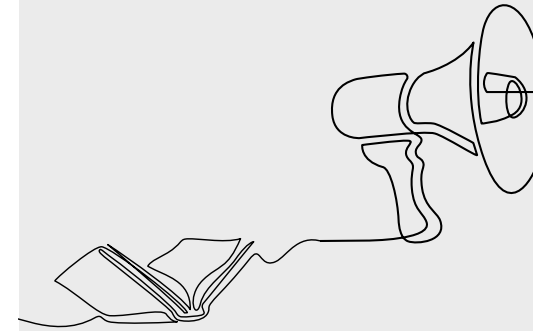

VERKSAMHETS- BERÄTTELSE 2019

● SVERIGES
FÖRFATTARFÖRBUND

När jag bläddrar igenom min almanacka för 2019 hittar jag återkommande möten hos Författarfonden, Alis, Bonus och Klys. Regelbundet arbete tillsammans med våra systerorganisationer som ska se till att vi får stipendier, säkra våra återutgivningsrättigheter och med gemensamma krafter förklara för politiker och samhället i stort varför kulturskapare måste kunna leva på sitt yrke.

Göran Greiders artikel om Ola Magnell sätter huvudet på spiken. ”Ola Magnell dog som fattigpensionär. Det stör mig något oerhört.” En konstnär vars poesi nämns i samma andetag som Frödings och Dan Anderssons, och vars sånger blivit en gemensam referensram, ord och ton som fortfar att leva i var och ens hjärta.

Att äga, göra till sitt, ta i besittning men slippa betala för det. Det är en kulturpolitik som inte tål dagsljus, som ingen vill kännas vid men som trots alla utredningar om konstnärers villkor fortsätter att vara verklighet.

Allt vi gör är ämnat att motverka detta i någon mån. När vi började året hade vi två viktiga artiklar att skriva. En om den annalkande biblioteksdöden och en om bokens devalverade värde i digitaliseringens spår.

Två datum hägrade: ett i februari då vi skulle presentera den nationella biblioteksstrategin, och så bokmässan i slutet av september. Tålmodigt började vi samla kunskap och hålla möten. Det var stora möten där styrelsen träffade hela ledningen för Bonniers och små enskilda möten.

Ett mindre möte ägde rum hos Peter Bodén på antikvariat Hundörat. John Swedenmark, Jörgen Gassilewski och jag satt i det lilla köket och fick bläddra i exklusiva utgåvor från 1500-talet. Böcker där läsaren börjat skriva i kanten, betraktelser som växt till heltäckande tatueringar i bokarkens vita marginaler.

Andra möten ledde till spännande samtal om ljudbokens möjligheter. Så många nya lyssnare vi författare kan nå!

Ett skräckexempel just nu är Sveriges radios hantering av de inspelade dramaklassikerna. Man anser att det är för dyrt att reprisera redan inspelade pjäser. För att slippa betala för dramatiken väljer man att låta verken förtvina i arkiv. Detta i en tid när ljudboken växer och lyssnandet ökar. För att man inte inser värdet av sedan

tidigare skriven dramatik och dramatiker som behöver leva på sitt yrke över tid.

Att få del av vårt gemensamma kulturarv borde vara en demokratisk rättighet, en självklarhet att kulturbudgeten tar höjd för det. Det är inget man skär i, det är en tillgång man förvaltar.

Politikerna har inte lyckats slå vakt om konstnärslöner. Kanske är det brist på kunskap det handlar om. Då är det vår uppgift att informera, förklara, tydligt redogöra för vikten av ett litterärt klimat. Hur delarna hänger ihop med helheten och vad som händer om man monterar ner en så nödvändig del som biblioteken.

När Nationell biblioteksstrategi presenterades i mars förra året trodde vi att NU! – nu vänder det. Nu inser alla beslutsfattare i kommunerna runt om i landet hur viktiga biblioteken är.

Hur förvånade blev vi inte när man tvärtom skar ner delar av Internationella biblioteket och skar bort 40 bibliotekstjänster i Stockholm.

Vad är det som måste hända för att vi ska förstå vad vi förlorar eller kunna värdera det vi har? Att våra stora poeter dör som fattigpensionärer? Att demokratin monterar ner? Att människor slutar läsa, stava och tänka? Det är lätt att bli svartsynt.

Så länge rösterna är spridda verkar man kunna bortse från dem. Men en bred samling enade röster är svår att nonchalera. Vi märker det nu efter alla artiklar vi skrivit, möten vi hållit, samarbeten vi bedrivit.

Det är många frågeställningar och vi har en stor kontaktyta. Ibland kan arbetet förefalla splittrat men det handlar om att försvara det litterära ekosystemet där varje del är avgörande för helheten.

Att försvara ordets värde är inte bara att se till att vi får skäligt betalt. Det handlar också om biblioteken, Författarfonden, litteraturkritiken, yttrandefriheten, upphovsrätten och den läsfrämjande verksamheten. Allt detta ingår i det vi dagligen sysslar med. Och för att ni ska kunna följa vårt arbete har vi gjort en skiss över året som gått, se nästa uppslag.

Grethe Rottböhl, ordförande för Sveriges Författarförbund

INNEHÅLL

VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2019

Brev från ordförande	3	Stöd för Dawit Isaak	17
Presentationer		Stöd för Gui Minhai	18
Bult	6	EWC	18
Minerva	7	Ceatl	18
Skönlitterära sektionen	7	Belarus	18
Översättarsektionen	8	Information och kommunikation	20
Biblioteksrådet	9	Bok- och biblioteksmässan	20
Rådet för samisk litteratur	10	Rum för översättning	20
Upphovsrätt	11	Littfest	20
Avtal med författaren och översättaren i centrum ...	11	Tidskriften Författaren	21
Utvecklingen på den digitala litterära marknaden ...	12	Några medlemsevenemang	21
Radio, tv och film	12	Priser och stipendier	21
Agenter, merchandise och andra upplåtelse	12	Priser i urval	21
Förvaltade rättigheter	13	Stipendier i urval	22
Talboksersättning	13	Författarnas kopieringsfond	22
Upphovsrätten i ett globalt perspektiv	14	Medlemsstatistik	27
Biblioteksersättning	14	Organisation/Förbundsstämman 2019	30
Samarbetsorganisationer	14	Ekonomi/resultatuppföljning	33
Alis	14	Författarförbundets årsredovisning	41
Copyswede	15	Resultaträkning	45
Bonus copyright access	15	Balansräkning	46
Klys	15	Revisionsberättelse	51
Sveriges författarfond	15	Servicebolagets årsredovisning	53
Internationellt	17	Revisionsberättelse	57
Internationella rådet	17		

NERSLAG I ÅRET SOM GÅTT ÅRS DAGBOK 2019

NOVEMBER

11.11 Vi reser till Köpenhamn för att tillsammans med de övriga nordiska länderna förbereda implementeringen av DSM-direktivet i svensk lagstiftning.

13.11 Ordföranden i paneldebatt på Klys-dagarna i Malmö om konstnärers villkor.

26.11 Utdelning av förbundets litteraturkritikerpris Madeleine Gustafsson-priset till Hanna Nordenhök.

27.11 Jörgen och Grethe åker till Västerås för att prata med regionens författare under Helena Öbergs ledning.

28.11 Årets översättning, ett pris som förbundet delar ut tillsammans med Stiftelsen Natur & Kultur.

29.11 Möte på UD tillsammans med Svenska Pen, Journalistförbundet och Förläggareföreningen. Vi träffar Ann Linde för att diskutera Gui Minhai.

4.12 Ludvig Berggren och Grethe Rottböll reser till Bollnäs för regionsamtal om litteraturområdet.

➔ **GOTT SLUT och GOTT NYTT!**

FEBRUARI

↓ **BÖRJA HÄR**

17.1 Storytel kommer till oss för att tillsammans med Dramatikerförbundet prata om möjligheten att upprätta avtal som stämmer överens med branschpraxis.

19.1 Minnesstund på ABF tillsammans med flera andra organisationer, bl a Svenska Pen, Journalistförbundet och Amnesty, för den mördade turkiska författaren Hrant Dink.

21.1 Författarförbundet fördömer Kinas angrepp på Kurdo Baksi.

24.1 Besök hos region Östergötland.

28.1 Möte i Östersund med den samiska författarföreningen Bågo.

31.1 Bokens värde-kväll på antikvariat Hundörat.

2.2 Vi påbörjar en verkförteckning över förläggarens och författarens Gui Minhais verk inför förslaget om att utse honom till hedersmedlem på stämman.

5.2 Möte med enskild medlem. Det förekommer ofta att vi på olika sätt försvarar enskilda medlemmar som råkar illa ut. Kan röra sig om olika typer av hot och hat.

➔

Möte med Ulf Dernevik, Amanda Linds politiska sekreterare. Hur gör vi kulturen till en bred opinionsfråga?

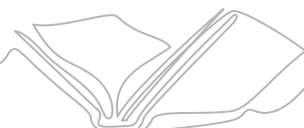
9.10 Efter ett intensivt förhandlingsarbete också från vår sida beslutar Bonus copyright access styrelse om nya fördelningsprinciper som ska gälla fram till 2021.

13.10 Jörgen Gassilewski och Grethe Rottböll reser till Minsk för att träffa det belarusiska författarförbundet. Vi utbyter erfarenheter och träffar en mängd författare.

28.10 Klimatkväll på förbundet med skogen i fokus. Vi förbereder en tydligare miljöpolicy.

31.10 Vi fördömer SD:s försök i Täby att stoppa vår medlem Moa-Lina Olbers Croalls författarbesök om hbtq-frågor.

5.11 Författarförbundet och Dramatikerförbundet håller Mankellkväll i Sveg. Gäst är Krister Henriksson. Syftet är att få Svegs kommun att vilja vårda det litterära arvet efter Mankell.

APRIL

7.2 Besök på Folk och Kultur.

8.2 Författarförbundet skriver debattartikel i DN. Rädda biblioteken – ett demokratiupprop.

21.2 Styrelsen träffar hela Bonnierledningen i syfte att förstärka varandras satsningar och dagliga arbete.

7.3 Demokratins skattkammare – förslag till en nationell biblioteksstrategi lämnas till regeringen av KB.

Vi tar emot elever från universitetets förläggareutbildning. Viktigt att de förstår författarperspektivet.

1.4 Tack vare Internationella rådet kan vi nu utlysa stipendier och residensboenden i Turkiet.

3.4 Möte med bokhandlare och förläggare för att undersöka värdet av fasta bokpriser. Vi kommer fram till att det eventuellt kan röra sig om kortare bokkarensler.

11.4 Möte med ledningen i Förläggareföreningen. Vilka är våra gemensamma frågor?

25.7 Öppningstal på bokdagarna i Åmål.

Möte i Stadshuset. Tillsammans med "Rädda Internationella biblioteket" och Dramatikerförbundet träffar vi kulturborgarrådet Jonas Naddebo. Man avvisar alla våra förslag och kommer med löften som senare visar sig vara helt ogrundade.

28.8 Tal på Odenplan i protest mot stängningen av IB.

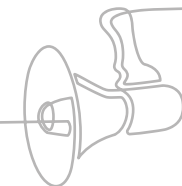
9.9 Möte med Elisabeth Olin, en av dem som motiverat om att anställa en internationell sekreterare på förbundet.

18.9 Strategidag i Trosa. Vi lägger upp kommande mandatperiods arbete tillsammans med sektionerna och råden.

25.9 Vår artikel "Därför är ljudboken en fråga om makt" publiceras i DN och får stort genomslag.

26.9 Flera samtal på bokmässan bl a med Stina Oscarsson om new public management på biblioteken.

SEPTEMBER

JULI

↓

15.4 EU:s ministerråd antar DSM-direktivet. Lyckat resultat av långvarigt hårt arbete där ett flertal kultur-skaparorganisationer varit inblandade.

3.5 Världsdagen för pressfrihet. Förbundsordföranden talar på en manifestation för Gui Minhai utanför Kinas ambassad.

12.5 Ordföranden talar på Sergels torg med anledning av de stora biblioteksnedskärningarna som drabbat Stockholm.

17.5 Förbundet träffar kulturministern.

23.5 Färdigförhandlat om biblioteksersättningens grundbelopp. Det höjs med 12 öre 2020 och 4 öre 2021.

Möte med bl a IBBY och Barnboksakademien om vad vi kan göra gemensamt för att påtala hur viktiga biblioteken är för barns läsning.

25.5 Stämma. Gui Minhai väljs in som hedersmedlem.

5.6 Anisur Rahman representerar förbundet på EWC:s årsstämma. Vårt förslag om ett europeiskt yttrandefrihetspris i Dawit Isaaks namn röstas ner.

13.6 Ordföranden skriver öppet brev i DN till Stockholms stads kommunpolitiker med anledning av nedmonteringen av Internationella biblioteket.

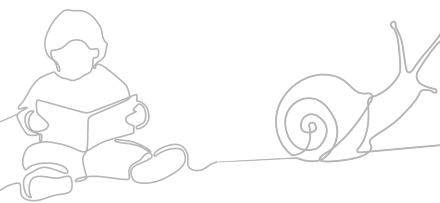
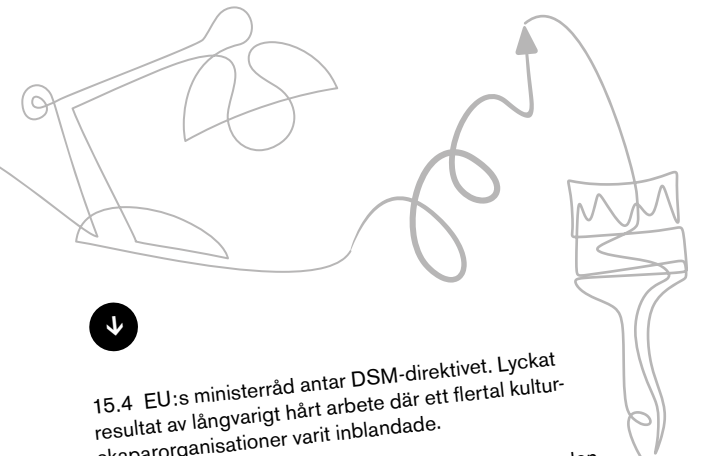
19.6 Lunchmöte om Kina hos Arenagruppen. Ett flertal organisationer närvarande, bl a Wallenbergstiftelsen, och talare som själva suttit i kinesiskt fängelse utan rättgång.

Peo Rasks artikel om hybridförlagen, publicerad i Författarens juninumner, skapar livlig debatt.

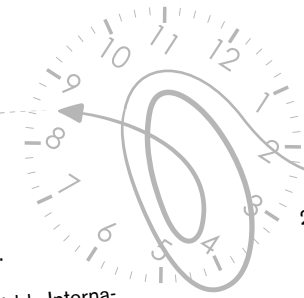
8.7 Låneaktion för att rädda Internationella biblioteket. Vi drar våra rullvagnar sprängfyllda med IB-böcker genom staden.

←

2019

MAJ

Vilka frågor har varit viktigast för sektionen 2019?

Under året har de fackliga frågorna varit högst på agendan. Frågor som rör avtal, upphovsrätt och effekter av digitalisering är av allra högsta vikt för Bult, särskilt nu när stora omvandlingar sker i branschen.

Ambitionen är att vi kollektivt i Bult ska börja diskutera fackliga frågor mer, och försöka få till ett öppnare samtal och lära av varandra. En konkret åtgärd från styrelsen är att ställa frågor och initiera diskussioner på *Bult forum* på Facebook. Det har visat sig fungera utmärkt, och utvecklas alltmer till en plats för kunskapsdelning och diskussion.

En annan viktig fråga, tyvärr ständigt aktuell, är den om hat och hot. Det var temat för vårt första medlemsmöte för året, med författarna Gunilla Lundgren och Inti Chavez Perez som inbjudna gäster. Reflektioner och önskemål som kom upp har vi fört vidare till förbundsstyrelsen.

Höjdpunkter 2019?

I år delades Bults debutantpris Slangbellan ut i samband med barnboksfestivalen Litteralund i Lund, vilket var en succé. Lunds Konsthall stod för lokalerna och cirka 80 personer kom. De nominerade författarna blev intervjuade och läste ur sina böcker. Vinnare av Slangbellan blev Helena Hedlund med kapitelboken *Det fina med Kerstin*. De andra två nominerade var Melody Farshin med romanen *Mizeria* och Marjan Svab med bilderboken *Stjärnorna ser likadana ut överallt*.

Bult och Slangbellan planerar att fortsätta samarbetet med Litteralund även under kommande år.

Andra höjdpunkter under året var nio välmatade programpunkter på Litteraturscenen på Bok- och biblioteksmässan i Göteborg, och kursen i högläsning med Malin Güettler, som kom till efter önskemål från medlemmarna. Bra också att Författarförbundet nu har investerat i utrustning för videokonferenser, en fråga som Bult har drivit. Vi gläder oss också åt den livaktiga diskussionen på *Bult forum* på Facebook.

Vilka utmaningar har ni stött på?

Digitaliseringen och dess följder är en enorm utmaning. Självfallet också hoten mot biblioteken.

Vi noterar också att följande frågor engagerar våra medlemmar: biblioteksersättningen och Författarfondens arbete, ersättning för e-böcker och ljudböcker som lånas ut på bibliotek, avtal och kontrakt ur olika aspekter samt spörsmål om skolbesök.

Vad tar ni med er från året som gått?

Vi fortsätter att utveckla arbetet med *Bult forum*. I förlängningen hoppas vi åstadkomma en stärkt kåranda och mer diskussion och debatt mellan medlemmarna.

Internationell verksamhet

Bult har under 2019 inte haft någon representant i Internationella rådet.

Kulturpolitik

Se svar under *Vilka utmaningar har ni stött på?*

Medlemsverksamhet

Efter önskemål från medlemmarna arrangerade Bult i år en heldagskurs i högläsning och hur man bäst utnyttjar sin röst och når ut med sin text. Ett högaktuellt ämne för många medlemmar i Bult som dels gör skolbesök, dels läser in sina böcker själva. Skådespelaren och logonomen Malin Güettler höll i den uppskattade kursen.

Vi hade också medlemsmöten i Göteborg och Lund, och ordnade mingel efter Författarförbundets stämma i Stockholm. Den traditionella julfesten med bokutbyte gick av stapeln i december.

Bults styrelse

/ Anna Ehn och Malin Eriksson

Vilka frågor har varit viktigast för sektionen 2019?

Arbetet för att få till stånd en professur i sakprosa vid något svenskt lärosäte. Sådana professurer finns redan i Norge och Finland.

Höjdpunkter 2019?

Även den frågan kan kopplas till professuren. Under våren kom nämligen ett avgörande genombrott, efter många års tålmodiga förberedelser. Via personliga kontakter uttryckte Linnéuniversitetets rektor Peter Aronsson intresse för våra önskemål. Efter ett par möten enades Minerva och Linnéuniversitetet om att verka för inrättandet av en professur i gestaltande sakprosa under förutsättning att vi med gemensamma krafter kan hitta en extern medfinansier.

Vilka utmaningar har ni stött på?

Utmaningar finns förstås hela tiden, på alla nivåer. Något som vi återkommande diskuterar är hur vi kan förnya formerna för vår medlemsverksamhet. Det är till exempel angeläget att i större utsträckning få yngre medlemmar att komma till våra program. Vi har vidgat våra cirklar genom att bjuda in debuterande författare som ännu inte hunnit bli medlemmar i förbundet.

Vad tar ni med er från året som gått?

Betydelsen av en väl fungerande arbetsgemenskap inom styrelsen. Vi hoppas att den arbetsglädjen också ska märkas i vårt utåtriktade arbete.

Internationell verksamhet

Även detta är något som vi har haft anledning att diskutera under året som gått. Vi menar att den verksamheten i ökad utsträckning bör kanaliseras genom förbundets internationella råd, där Minerva har haft två representanter. Givetvis kan sektionen och Internationella rådet också samverka, till exempel genom att ordna gemensamma medlemskvällar.

Kulturpolitik

I någon mening har väl det mesta vi sysslar med en kulturpolitisk dimension. Vår grundläggande strävan att stärka den kvalificerade sakprosan kan sättas in i

ett kulturpolitiskt sammanhang, som en motkraft mot ytlighet, fake news och faktaresistens.

Medlemsverksamhet

Medlemsverksamheten är själva grunden i Minerva. En glädjande nyhet är samarbetet med Göteborgs Litteraturhus. Totalt har vi genomfört sexton medlemsprogram under året, varav åtta utanför Stockholm. Till det ska läggas en mycket uppskattad kurs i oktober om hur man blir en bättre talare: »Att tala inför publik – om att få uppdrag och överleva dem.«

Minervas styrelse
/ Torbjörn Schmidt

Vilka frågor har varit viktigast för sektionen 2019?

Litteraturens plats i samhället är en fråga som återkommit i våra diskussioner. Vi upplever att utrymmet för författarskapet och litteraturen minskar och vill motverka den utvecklingen.

Höjdpunkter 2019?

Katapultpriset 2019, vårt evenemang i Östersund som drog väldigt mycket folk. Och en ny skönlitterär styrelse.

Vilka utmaningar har ni stött på?

Vi har varit en ny styrelse, så vi tar med oss vikten av struktur och samarbete såväl inom styrelsen, som inom Författarförbundet.

Vad tar ni med er från året som gått?

Vi välkomnar särskilt det sektionsöverskridande samarbetet som vi tycker är väldigt bra. Vi vill förstärka och befästa sektionens arbete med Katapult, engagera fler av våra medlemmar och verka för att få till en publik litteraturscen i samarbete med andra.

Internationell verksamhet

Vi har varit engagerade i Internationella rådet (IR) där vi varit med och skapat verksamheten runt bland annat de

turkiska stipendierna som Malin Isaksson varit drivande i. Vi har också diskuterat möjligheter till mer internationellt engagemang, bland annat i Ecuador (dit styrelseledamoten Linus de Faire nu flyttat). Vi har föreslagit Danmark och Ukraina som möjliga samarbetsländer till IR.

Kulturpolitik

Vi är engagerade i bibliotekskampanjen och Torbjörn Elensky närvarade vid det senaste mötet om 2020 års kampanj. Vi har också påbörjat ett arbete om lektörsarvoden.

Medlemsverksamhet

Under 2019/20 har vi organiserat fem medlemsevenemang, varav ett i Östersund och ett på bokmässan tillsammans med förbundet, samt två kurser. Vi har haft ett antal läsningar med bland andra Per Hagman, Hanna Hallgren, Burcu Sahin, Sara Villius och inte minst styrelsens egna medlemmar.

Skönlitterära sektionens styrelse
/ Anna Maris

ÖVERSÄTTARSEKTIONEN

Vilka frågor har varit viktigast för sektionen 2019?

Det fortsatta arbetet med att få färdigt Standardavtalet 2019, förberedelserna för en medlemsvärningskampanj och för det europeiska översättarmötet på Åland 2021, Rum för översättning på Bokmässan, att anordna så bra medlemsmöten och prisutdelningar som möjligt.

Höjdpunkter 2019?

Förutom utdelningen av Årets översättning i Malmö, för första gången i samarbete med stiftelsen Natur och Kultur, det festliga firandet av Olga Tokarczucs Nobelpris i närvaro av närmare tjugo av hennes översättare.

Vilka utmaningar har ni stött på?

Att utarbeta ett fungerande, långsiktigt avtal är en utmaning i sig, att förhandla igenom det med motparten ytterligare en.

Vad tar ni med er från året som gått?

Att solidariteten och lusten i översättarkåren trots branschens omvandling (eller kris) är så stark. Att vi på bästa sätt tillvaratar Ludvig Berggrens insatser under de

gångna fem åren när han nu har gått vidare till andra uppgifter (och blivit medlem!).

Internationell verksamhet

Mötet i Helsingfors bevisade styrkan och nyttan av det nordiska översättarnätverket Norne, som nu förhoppningsvis är här för att stanna. Förberedelserna för Ceatls årsmöteskonferens på Åland 2021, som vi anordnar tillsammans med de finska kollegerna i SKTL, tar allt konkretare form. Tokarczuk-firandet kan på sitt sätt också betraktas som internationell verksamhet.

Kulturpolitik

Den viktigaste kulturpolitiska insatsen stod nog Olga Tokarczuk för, med sin återkommande, uppriktiga och metaforvarierade betoning av de litterära översättarnas betydelse.

Medlemsverksamhet

Samarrangemangen under 2019 med Minerva och Internationella rådet, var lyckade. Lyckat var också samspelet mellan mejlforumet Eufemia och medlemskvällen i Göteborg – en diskussion på forumet om översättarnas praktiska och materiella arbetsvillkor ledde till ett erfarenhetsrikt panelsamtal om detsamma.

Översättarsektionens styrelse
/ Olov Hyllienmark

Olga Tokarczucs översättare och övriga gäster, däribland ett polskt tv-team, jublar när hon tar emot Nobelpriset den 10 december 2019.

Vilka frågor har varit viktigast för Biblioteksrådet 2019?

Nationella biblioteksstrategin (NBS) och slutrapporten *Demokratins skattkammare – förslag till en nationell biblioteksstrategi*. Biblioteksrådet har under utredningens gång tagit initiativ och skriftligt svarat på ett antal av utredningens rapporter. Vi har påverkat NBS resonemang om kvalitetslitteratur, bibliotekens demokratiska uppdrag, tillgänglighet och bibliotekens samverkan med omvärlden. Även skolbiblioteksfrågorna har blivit bra uppmärksammade.

Det är glädjande att planeringen av Författarförbundets bibliotekskampanj kommit igång under året, men sorgligt att tillståndet på biblioteken är sådant att en kampanj behövs för att få fart på uppmärksamheten.

Höjdpunkter 2019?

Att regeringen äntligen tillsatt en utredning med uppgift att undersöka vad som krävs för att genomföra bemannade skolbibliotek i hela landet. Att samma utredning ser över läromedelshanteringen.

Biblioteksrådet besökte danska Författarförbundet i januari 2019. Vi lärde oss om de olika förutsättningar som de nordiska ländernas litteratursystem lever under som produktion, bibliotek, biblioteksersättning, litteraturstöd, digitalisering, politik.

Författarfondens Jesper Söderström kom till Biblioteksrådet och föreläste om biblioteksersättningens historia, tillämpning i Europa och Västvärlden och om olikheter mellan länders system. Mycket lärorikt.

Biblioteksrådets seminarium *Hur mår biblioteken och demokratin?* på Bok- och biblioteksmässan i Göteborg, där vi också medverkade i

paneldebatten *Vad gör new public management med biblioteken?*

Mötet med nystartade bibliotekarieutbildningen på Södertörns högskola. Levande intresse från utbildningen att knyta band med Författarförbundet och finna former för samarbete.

Vilka utmaningar har ni stött på?

Tendensen att i olika kommuner använda sig av kulturområdet för att ifrågasätta mångfald och etnicitet, ofta följt av det enfaldiga resonemang att sätta "folkets kultur" mot "elitens".

Nedläggning av bibliotek i mindre och större kommuner.

Gräsrotsaktiviteter som studieförbund och kulturföreningar får kraftigt nedskurna eller inget anslag.

Nyttillträdda kulturborgarrådet i Stockholm, Jonas Naddebo, började uppdraget och året med att han ville se en privatisering av Stockholms bibliotek.

Göteborgs kommun avslutade året med att de ville lägga ner sex av staden bibliotek.

Nedskärningen av Internationella biblioteket och dess omflyttning i Stockholm.

Vad tar ni med er från året som gått?

Att Biblioteksrådets arbete är viktigt och att vi kan påverka politiskt genom påtryckningar, att skriva artiklar och fördjupa förbundets medvetenhet i frågan. Förbundets aktiva ordförande är en bra förutsättning! Livsviktigt att förbundet engagerar sig i biblioteken, litteraturen och läsningen.

Biblioteksrådet / Madeleine Hjort

Rådet för SAMISK LITTERATUR

Författarförbundets samiska arbetsgrupp bytte under året namn till *Rådet för samisk litteratur* och består av Carl-Axel Gyllenram, Pär Hansson, Malin Nord, Grethe Rottböll, Sara Inger Sara och Nils-Henrik Sikku. Rådet har fungerat som en referensgrupp till regionala bevakaren Nils-Henrik Sikku, men har också deltagit i det praktiska arbetet.

Anne Wuolab lämnade rådet efter flera års intensivt arbete i egenskap av samiskt ombud och Nils-Henrik Sikku blev Författarförbundets regionsbevakare i Sápmi.

Vi hade ett fysiskt möte i Staare/Östersund den 29 januari. Där skrevs en handlingsplan för rådets fortsatta arbete och arbetsformer. Därutöver har vi haft två skypemöten samt otaliga mejlkonversationer.

Carl-Axel Gyllenram och Nils-Henrik Sikku deltog vid Kulturrådets rundabordssamtal om samisk litteratur den 9 september i Kiruna. Malin Nord har varit gästredaktör för tidskriften *Kritiker* nr 52 om urfolk, ”Frihet”.

Tjállegohte – FC Sápmi har utvecklat sin verksamhet och fått medel för att fortsätta under och efter den treåriga projektperioden som löper ut i november 2020. Elin Anna Labba och Lea Simma är projektledare på heltid.

Styrgruppen för projekt Tjállegohte – FC Sápmi ser ut på följande sätt: Johan Sandberg McGuinne, ordförande; Anne Wuolab, vice ordförande; Sara Inger Sara från Bágo, Elin Anna Labba från Tjállegohte, Malin Nord och Pär Hansson från Författarförbundet, Lis-Marie Hjortfors från Norrlitt och Elisabeth Pirak Kuoljok från Ájtte fjäll- och samemuseum.

Frågan om hur Tjállegohtes framtid ska säkras efter projektperioden är fortsatt viktig, men läget ser betydligt bättre ut än för ett år sedan, i och med ekonomiskt stöd från Kulturrådet, Jokkmokks kommun, Region Norrbotten och Allmänna arvsfonden.

Litteraturfestivalen Bágo in Books (BiB) gjorde ett uppehåll under 2019, efter beslut av projektägaren Bágo. Nästa ordinarie BiB hålls i november 2020 i Staare. Där kommer också Ordagrant #2 att genomföras, en översättningsworkshop i nära samarbete mellan Bágo och Författarförbundet. BiB gästspelar under Jáhkkámáhkke márkanat 2020 med en endagsfestival den 7 februari.

Rådet för samisk litteratur har inte sökt några externa medel i år, men vidarebefordrat underlag och kontakter till vår samarbetspartner Bágo Čálliid Siebrie – skribent- och författarförening.

Med utgångspunkt i Författarförbundets 10-punktsprogram har vi fortsatt ett förändringsarbete för att stärka samisk litteratur i Sverige.

För samtliga punkter i programmet återstår proaktivt arbete. Vi gläds åt att Tjállegohte har kunnat fortsätta sitt arbete som infrastrukturell plattform för samiska författare i Sverige. Rådet för samisk litteratur arbetar för att Tjállegohte ska bli en fullvärdig medlem i Författarcentrum Riks.

Rådet för samisk litteratur
/ Pär Hansson

UPPHOVSRÄTT

Författarförbundet arbetar kontinuerligt med upphovsrätten i fokus för att förbättra försörjningsvillkoren för författare och översättare.

Avtal med författaren och översättaren i centrum

Ett av Författarförbundets viktigaste uppdrag är att förbättra sina medlemmars avtalsposition gentemot motparter som i de flesta fall är långt mer resursstarka än såväl en enskild upphovsperson som förbundet som helhet. Detta gör att vårt avtalsarbete måste bedrivas brett. Enskilda avtalsförslag från medlemmar, ramavtal med förlag och andra medieföretag och upphovsrättsligt arbete för att förbättra villkoren från politiskt håll både i Sverige och inom EU, är tre parallella spår där Sveriges Författarförbund verkar.

Under året har förbundets juridiska avdelning arbetat med att granska, förhandla och förbättra ännu fler medlems- och debutantavtal för såväl översättare som författare. Liksom förra året ser vi en trend att avtalsförslag från motparter allt oftare omfattar fler nyttjandekategorier, med svepande formuleringar och oprecisa rättighetsupplåtelser. Den enskilda rådgivningen till medlemmar, andra upphovspersoner, organisationer och myndigheter spelar därför en mycket viktig roll när det gäller att värna om upphovsrätten och förbättra yrkesförutsättningarna för medlemmarna.

Författarförbundet har under året även haft gällande ramavtalspaket avseende bokutgivning med Bokförlaget Atlas, Bonnierförlagen, Natur och Kultur, Norstedts förlagsgrupp och Ordfront. Avtalspaketet innehåller samarbetsavtal/ramavtal, formulär för förlagsavtal och allmänna grundvillkor samt beträffande Bonnierförlagen och Norstedts förlagsgrupp en policy för författarmedverkan i marknadsföring.

Under 2019 inleddes formella diskussioner med Bokförlaget Atlas om att modernisera gällande ramavtalspaket för författare. Detta arbete färdigställdes den 28 oktober 2019.

Under våren 2017 sade Svenska förläggareföreningen upp det ramavtal för översättningsuppdrag (Standardavtalet) som varit i kraft sedan 2012. Avtalet har rötter årtionden tillbaka i tiden och återspeglar en väl utarbetad praxis. Det fick till följd att medlemmar blev erbjudna avtalsförslag med nya ersättningsmodeller, framför allt en klumpsumma för samtliga format (det vill säga avtal utan sekundärsättning). Sannolikt kommer flera olika typer av avtal för översättningsuppdrag att bli vanliga på marknaden. Jurister och ombud arbetade under 2019 med att diskutera villkor med förlag och att ge förhandlingstaktiska råd till översättare. Vi kommer att fortsätta att bevaka och påverka utvecklingen.

Som en följd av det uppsagda Standardavtalet inleddes informella diskussioner med Bonnierförlagen och Norstedts förlagsgrupp om möjliga avtalsvillkor. Bonnierförlagen lanserade under hösten 2017 ett ensidigt upprättat avtal som mötte hård kritik av översättarkollektivet och förbundets jurister, vilket ledde till att översättarsektionen utfärdade en avrådan att ingå översättaravtal med Bonnierförlagen. Därefter inleddes en formell förhandling med Bonnierförlagen. Författarförbundet och Bonnierförlagen träffade avtal den 29 juni 2018 avseende ett nytt översättaravtal. Avtalet kommer att gälla fram till den 29 juni 2020 och parterna har för avsikt att förhandla på nytt innan avtalets utgång. Bonnierförlagen har godkänt att minimihonoraret räknas upp med hjälp av KPI i juni 2019.

Författarförbundet har förnyat översättaravtal med Norstedts förlagsgrupp och Natur och Kultur under 2019. Avtalen innebär att parterna ska tillämpa det uppsagda Standardavtalet under 2020 tillsammans med förbundets rekommenderade minimihonorar för 2019. Båda förlagen har även godkänt att minimihono-

raret ska räknas upp med hjälp av AKI i februari 2020. Avtalen gäller i ett år, därefter ska parterna förhandla på nytt.

Under 2019 har förbundets jurister och ombud jobbat med att skriva ett eget ramavtal för översättningsuppdrag. Bakgrunden till detta har varit att Standardavtalet, trots sina stora framgångar, har varit i behov av en uppdatering. Därmed skapades ett avtal som vi tror möter förväntningarna på dagens marknad och är enkelt för såväl översättare som förlag att använda. Avtalet är teknik- och ersättningsneutralt. Författarförbundet har träffat Norstedts förlagsgrupp och Natur och Kultur för att diskutera ingåendet av det nya ramavtalet. Förlagen har ställt sig positiva till avtalet och förhandlingarna kommer att pågå även under 2020.

Under 2019 har vi sett en fortsatt utveckling mot ett ökat antal avtal i kategorierna medfinansiering och egenutgivning. Det är ett avtalsmässigt spretigt och svåröverblickbart område som ytterligare kompliceras av att så kallade hybridförlag inom ett och samma förlag använder sig av olika typer av avtalsmodeller. Förbundet kommer att fortsätta sin bevakning av utvecklingen inom detta område.

Utvecklingen på den digitala litterära marknaden

E-boksmarknaden utgör fortfarande en mindre del av den totala bokmarknaden, men vi ser ett fortsatt ökat intresse för digitala format i form av både e-böcker och digitala ljudböcker. Flera nya aktörer har etablerat sig på den digitala marknaden och många erbjuder så kallade prenumerations- eller abonnemangstjänster till konsumenterna. En abonnemangstjänst innebär att kunden betalar ett fast pris per månad för att läsa eller lyssna till antingen ett visst antal böcker eller i vissa fall ett obegränsat antal.

I och med abonnemangstjänsternas etablering har också nya ersättningsmodeller börjat användas av förlag och återförsäljare. Förbundet har haft fortsatt fokus på detta område även under 2019 och samlat kunskap om avtalsvillkor och ersättningsnivåer. Vi har sett ett ökat intresse hos förlag, såväl svenska som en del utländska (främst danska), att via större kampanjer försöka köpa upp digitala rättigheter till äldre titlar. Förbundet samarbetar med Alis för att bevaka dessa avtal och villkor.

E-boksmarknaden skiljer sig från marknaden för pappersböcker bland annat genom att en stor del av distributionen sker via biblioteken, snarare än genom försäljning. Liksom tidigare gäller att e-böcker i egentlig mening inte lånas ut på samma sätt som pappersböcker.

Upphovspersonens tillstånd krävs för bibliotekens e-bokslån. E-böckerna omfattas inte heller av den biblioteksersättning som förbundet förhandlar fram avseende utlåning av pappersböcker, eftersom den statligt finansierade biblioteksersättningen endast omfattar utlåning av pappersböcker i enlighet med EU:s uthyrnings- och utlåningsdirektiv. Under 2016 kom ny praxis från EU-domstolen som i vissa avseenden jämställde e-bokslån med lån av pappersböcker. Hittills har detta inte föranlett någon ändring i svenska avtal eller praktisk hantering av förlag och bibliotek. Förbundet kommer att bevaka eventuell påverkan på den svenska marknaden för e-bokslån.

Frågan om mervärdesskatt på digitala bokformat har under lång tid varit ett problem uppmärksammat av bokbranschen. Den 1 juli 2019 sänktes momsens på ljudböcker och e-böcker. Författarförbundet har tillsammans med Förläggareföreningen drivit frågan och ser positivt på den nya lagstiftningen.

Radio, tv och film

Även på radio- och tv-området pågår en utveckling mot fler digitala nyttjanden. Författarförbundet bevakar området genom egna avtal med Sveriges radio, Sveriges television och Utbildningsradion, som varit i kraft under året, samt genom samarbete i organisationen Copyswede. Förbundet uppfattar ett fortsatt stort intresse från producenter att förvärva filmatiseringsrättigheter till böcker för att dramatisera dem för film och tv.

Förbundet har under året biträtt ett antal medlemmar i frågor om optionsavtal och film- och tv-rättigheter, avtal som ofta är komplicerade och kräver stort engagemang från såväl medlem som ansvarig jurist. Precis som på bokområdet är det angeläget att hålla området under fortsatt uppsikt.

Omförhandling av avtalslicens med Sveriges radio påbörjades under 2019 och kommer slutföras under 2020. Under 2019 påbörjades även omförhandling av avtalslicens med Sveriges television.

Agenter, merchandise och andra upplåtelser

Det är fortsatt vanligt att författare erbjuds träffa agentavtal med såväl fristående som förlagsanknutna agenter. Vi ser en viss ökning även när det gäller agentavtal avseende den svenska marknaden. Här gäller det att som författare vara uppmärksam på vilka tjänster som agenten tar betalt för jämfört med till exempel den hjälp som erbjuds inom ramen för medlemsavgiften i Författarförbundet. Förbundet har under året biträtt medlemmar i ett antal ärenden rörande agenträttigheter.

Förbundet samarbetar också gärna med medlemmar- och agenter för att främja goda avtalsvillkor inom hela författarområdet.

Förbundets juridiska avdelning har under året även hanterat ärenden rörande skiftande upplåtelser i form av merchandise, appar och skydd för varumärken. Andra vanligt förekommande ärenden har gällt frågor om bearbetning av litterära verk för scenuppsättningar (teateravtal), titelskydd och yttrandefrihetsrättsliga frågor som förtal. Medlemmar är välkomna att höra av

sig med alla typer av rättighetsupplåtelser kopplade till sitt författar- och översättarskap.

Förvaldade rättigheter

Förbundet förvaltar rättigheterna efter bland andra Per Anders Fogelström, Åke Holmberg, Ivar Lo-Johansson och Martha Sandwall-Bergström. Under året har ett flertal stora och små ärenden hanterats och avtal har träffats angående olika typer av nyttjanden såväl i Sverige som utomlands.

Författaren Martha Sandwall-Bergström (1913–2000) inrättade 1998 en stipendiefond i form av en stiftelse, förvaldad av Sveriges Författarförbund. Stiftelsens syfte är att främja ”i Sverige bosatta yrkesverksamma författare och forskare”. Vartannat år sedan 1999 delas ett Kulla-Gullapris ut till en författare. Vartannat år, med början år 2000, utdelas ett eller flera stipendier till förtjänta forskare och författare på barn- och ungdomslitteraturområdet.

Styrelsen för Stiftelsen Martha Sandwall-Bergströms författarfond beslutade att tilldela författaren Stefan Casta, doktoranden Peter Kostenniemi och forskaren Malin Nauwerck varsitt stipendium à 89 000 kronor år 2019.

Författaren Stefan Casta har publicerat ett 60-tal böcker sedan debuten 1982, varav några av de mest uppmärksammade är

bilderboken *En blommas liv* (med bilder av Sara Lundberg), ungdomsböckerna *Spelar död* och *Den gröna cirkeln* och faktaböckerna *Humlans herbarium* och *Stan är full av djur*.

Peter Kostenniemi är doktorand vid Stockholms universitet och ägnar sin forskning åt hur barnet och barndom representeras i skandinavisk gotisk barnlitteratur utgiven efter millennieskiftet.

Forskaren Malin Nauwerck har nyligen påbörjat sitt postdoc-projekt ”Astrid Lindgren-koden”, som handlar om att dechiffrera några av Astrid Lindgrens handskrivna manuskript.

I styrelsen för Stiftelsen Martha Sandwall-Bergströms författarfond ingår representanter för Sveriges Författarförbund, Samfundet De Nio samt Svenska barnboksinstitutet.

Talboksersättning

Talboksproduktionen har de senaste åren ökat explosionsartat. Bakgrunden är den digitala utvecklingen som möjliggör en billigare och snabbare produktion och distribution av talböcker. Justitiedepartementet har beviljat tillstånd att framställa talböcker till över tvåusen talboksframställare. För bara några år sedan var antalet tillståndshavare cirka trettio.

Talboksersättningen har som vanligt utbetalats i samarbete med Alis, som under året arbetat tillsammans

med Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) för att förbättra rutinerna för rapportering och utbetalning.

Den ihållande trenden med ett ökat antal talböcker har kontinuerligt sänkt multipeln. Förändringen härleds till en ökad användning av talböcker (i antal nedladdningar och exemplar) och till att många titlar är långa (i taltid) vilket påverkar ersättningsenheterna per titel.

Talboksersättningen är fortsatt på 10 552 000 kronor med avdrag för administration om 800 000 kronor.

Administrationsavdraget fördelas mellan Alis och Författarförbundet.

Talboksmultipeln för produktionsåret 2018 blev 0,75 kronor (2017 års nivå var 0,95 kronor) per halvtimme prosa i original.

Upphovsrätten i ett globalt perspektiv

Det politiska läget för upphovsrätten har även under 2019 varit under lupp i Sverige, Norden, EU och på global nivå, och därmed även hos Författarförbundet. Med fokus på frågor om upphovsrätt bevakar förbundet andra intressenters förslag gällande reformer av upphovsrätten, inte minst förslag från företrädare för förlag, distributörer, bibliotek, museer och andra användare av upphovsrättsliga verk.

Frågan om stärkt ställning för upphovspersoner som avtalslutande parter har haft fortsatt stor aktualitet i Europa. Bland annat har ett nytt upphovsrättsdirektiv som ska reglera EU:s digitala inre marknad förhandlats vidare på regeringsnivå. Författarförbundet har kontinuerligt yttrat sig över förslagen, inte minst det estniska ordförandeskapets förslag om att utöka artikel 12 till att ge medlemsstaterna möjlighet att i nationell lagstiftning införa rätt för utgivare att begära andel av biblioteksersättning. Direktivet innehåller förslag till regleringar om ökad transparens i avtal och redovisningar till förmån för upphovsrättspersoner, men samtidigt förslag till en rad inskränkningar i upphovsrätten till exempel avseende rätten att använda upphovsrättsligt skyddat material inom ramen för undervisning (vilket i Sverige sker på basis av avtal mellan Bonus copyright access och företrädare för skola och utbildning).

Direktivet kommer att bli svensk lagstiftning senast den 7 juni 2021. Under tiden bevakar vi och påverkar Justitiedepartementet genom Klys.

I samband med förslaget till nytt direktiv om den digitala inre marknaden lades även förslag angående EU-ländernas införande av det så kallade Marrakech-fördraget. Fördraget är en internationell överenskommelse med syftet att förbättra tillgängligheten till bland annat talböcker för funktionsnedsatta personer runt om i världen. Författarförbundet yttrade sig över promemorian Ds 2017:52 "Tillgång till upphovsrättsligt skyddat material för personer med läsnedsättning" där det redogjordes för hur genomförandet i svensk lag skulle gå till. Förbundet tillstyrkte förslaget men erinrade om behovet av en rimlig ersättning även för dessa nyttjanden, inte minst talboksersättningen. Förbundet har under 2019 fortsatt att bevaka området.

Biblioteksersättning

Förhandlingar om biblioteksersättningens storlek för åren 2020 och 2021 inleddes i februari 2019 och resulterade i att grundbeloppet höjdes med 12 öre för år 2020 och 4 öre för år 2021. Ersättningen per utlån blir därmed 1,88 kronor 2020 och 1,92 öre 2021. Författarförbundet har för avsikt att fortsätta kämpa för att höja grundbeloppet. För 2019 uppgick biblioteksersättningen till 171,6 miljoner kronor, vilket är en höjning med drygt 7,8 miljoner kronor för år 2020.

Biblioteksersättningens fördelning presenteras på s 16.

SAMARBETSORGANISATIONER

Alis – Administration av litterära rättigheter i Sverige

Författarförbundet är en av stiftarna till upphovsrättsorganisationen Alis (de andra är Dramatikerförbundet, Journalistförbundet och Läromedelsförfattarna).

På stiftarnas uppdrag tillvaratar Alis upphovspersoners intressen när deras texter vidareanvänds i olika sammanhang.

2019 betalade Alis ut närmare 22 miljoner kronor i upphovsrättsersättningar (2018 betalades 12 miljoner kronor).

Alis hanterar inga stipendier, utan alla ersättningar betalas ut direkt till berörd rättighetshavare.

Alis tecknar kollektiva avtal, ömsesidighetsavtal med systerorganisationer i utlandet, svarar på remisser och förhandlar individuellt för upphovspersoner som anslutit sina rättigheter.

2019 års största avtal på den kollektiva sidan tecknades med Sveriges begravningsbyråers förbund och reglerar användandet av poesi i dödsannonser. Avtalet ger från och med 2020 flera miljoner kronor årligen till berörda rättighetshavare.

De individuella avtalen 2019 gav 5,7 miljoner kronor (4,3 miljoner kronor 2018).

Utöver att teckna avtal i eget namn betalar Alis ut upphovsrättsersättningar på uppdrag av stiftarförbunden och andra organisationer i avtal där Alis inte är licensgivande part. För Författarförbundets räkning hanterar Alis utbetalningar av talboksersättningen, ersättningar enligt avtalet med Sveriges radio och Bokcirkelavtalet.

Molly Sandén på Litteraturscenen

För 2019 betalade Alis ut 15 miljoner kronor i talboksmedel (2018 betalades 7 miljoner kronor ut).

För att ytterligare effektivisera verksamheten påbörjade 2019 Alis arbetet med att utveckla ett nytt IT-system. Det kommer att innebära snabbare utbetalningar, effektivare ärendehantering och ett "mina sidor" för upphovspersoner. Utvecklingsarbetet ska slutföras under 2020 och det nya systemet driftsätts 2021.

2019 års Alis-pris "Upphovsrättens hjälte" gick till artisten och låtskrivaren Molly Sandén. Molly Sandén fick utmärkelsen för att hon kraftfullt hävdade och kämpat för sin upphovsrätt i musikbranschen. Priset delades ut den 27 september på Litteraturscenen under bokmässan i Göteborg och fick stort positivt genomslag i tidningar, bloggar och sociala medier.

Copyswede

Copyswede inkasserade under 2019 cirka 240,6 miljoner kronor varav licensieringen för vidareanvändning av tv och radio stod för 208,2 miljoner kronor och privatkopieringsersättningen uppgick till 32,4 miljoner kronor.

Sedan årsmötet 2019 har Författarförbundet en plats i Copyswedens styrelse och representeras av Ulrika Nyh,

förbundsjurist. Bland annat inkasserar och fördelar Copyswede privatkopieringsersättning (PKE), och det är medel från Copyswede som fördelas i förbundets radio- och tv-stipendier. Med den av Näringsutskottet begärda översynen av PKE hoppas Copyswede och förbundet att utöka omfattningen av PKE till att inkludera även text och bild.

Bonus copyright access

Författarförbundet är medlem i organisationen Bonus copyright access, tidigare Bonus presskopia. Bonus copyright access erbjuder skolor, högskolor, företag, myndigheter och organisationer rätt att kopiera och dela upphovsrättsligt skyddat material. Författarförbundet samarbetar i Bonus copyright access styrelse med ett antal andra upphovsrättsliga organisationer, bland annat representanter från förläggarsidan, för att kunna erbjuda kunderna helomfattande licensieringslösningar.

För verksamhetsåret 2019 inkasserade Bonus 263,3 miljoner kronor inom Sverige och 12,9 miljoner kronor via ömsesidighetsavtal med organisationer i andra länder. Inkasseringen inom Sverige ökade med cirka 5,4 % medan inkasseringen från andra länder minskade med cirka 3,8 %. En anledning till den positiva utvecklingen och ökningen av inkasserade medel inom Sverige är främst höjda priser i utbildningsavtalet med skolor. Inkasseringen från andra länder beror på en kombination av valutakurskillnader och variationer från år till år i de utländska organisationernas inkassering.

Klys – Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd

Klys har tillsammans med bland annat Författarförbundet aktivt deltagit i arbetet med implementeringen av DSM-direktivet, deltagit i referensgruppsmöten hos Justitiedepartementet och lämnat in skriftliga synpunkter. Förbundet har också tillsammans med Klys haft möte med Försäkringskassans generaldirektör (februari 2019) för att lyfta frågan om författares tillgång till socialförsäkringssystemet.

Sveriges författarfond

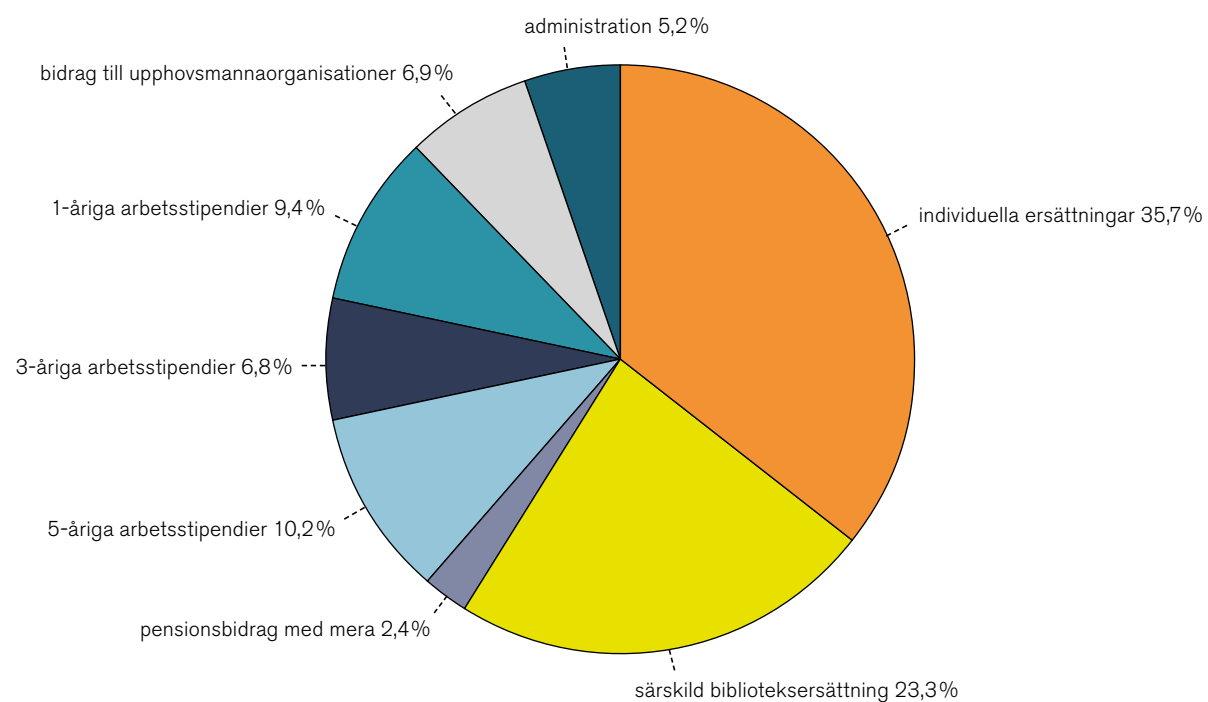
Författarfonden fördelar den statliga biblioteksersättningen, dels i form av individuella ersättningar, dels i form av stipendier och bidrag till de enskilda upphovspersonerna samt till upphovspersonernas organisationer. Författarförbundet utser sex av totalt elva ledamöter i styrelsen för Sveriges författarfond. Regeringen utser tre ledamöter (inklusive ordförande), Sveriges fotografers förbund och Svenska tecknare utser en ledamot var.

De övergripande reglerna för Författarfonden och biblioteksersättningen beslutas av regeringen i en särskild förordning. Men inriktningen på och principerna för stipendieverksamheten beslutas av Författarfondens styrelse. Beredningen av ansökningar om arbetsstipendier med mera görs av ett särskilt utsett stipendieråd. Författarförbundet nominerar åtta av stipendierådets tretton medlemmar.

Den totala biblioteksersättningen uppgick år 2019 till 171,6 miljoner kronor. Anslaget baserades på biblioteksutnyttjandet åren 2014–2015 samt det så kallade grundbeloppet på 1,76 kronor som Författarförbundet tillsammans med de bildlitterära upphovspersonernas organisationer i april 2017 framförhandlat med regeringen.

Biblioteksersättningens fördelning år 2019

Under året utbetalades individuella ersättningar till cirka 4 100 upphovspersoner och översättare. 168 stycken hade särskild biblioteksersättning (tidigare garanterad/särskild författarpenning) och 440 stycken mottog arbetsstipendier med varierande längder och belopp.

Utöver själva biblioteksersättningen fördelar Författarfonden vissa statliga stipendier och bidrag, vilka också ges till kulturjournalister och dramatiker. Författarfondens särskilda bidrag för resor och internationella utbyten fördelas också ur denna statliga anslagspost.

INTERNATIONELLT

Internationella rådet

Internationella rådet (IR) har under 2019 bestått av Viveka Sjögren (Bult), ordförande; Linus de Faire (S), Carl-Axel Gyllenram (förbundsstyrelsen), Pär Hansson (S), Anna Holmström Degerman (Bult), Malin Isaksson (S), Ghazi A. Khurshid (Minerva), Anisur Rahman (förbundsstyrelsen), Annette Rosengren (Minerva), Anna Säflund-Orstadius (Ö), Ewa Ulander (kansliet) och Pär Wirtén (förbundsstyrelsen).

Något av det som hänt under 2019

- Vi höll fem styrelsemöten under året och deltog som adjungerade i några av förbundsstyrelsens möten.
- Vårt upptaktsmöte hölls i Rinkeby, på Rinkeby Folkets hus där vi fick guidad visning, och där vi även besökte biblioteket som är platsen för projektet Nobelpriset i Rinkeby.
- Vi har fortsatt vårt samarbete med Icorn och fristadsförfattarna, bland annat genom att delta på Icorn-möten och att börja planera för sommarverksamhet på Biskops Arnö 2020.
- Den 8 mars firade vi Internationella kvinnodagen med en medlemskväll, Kvinnor vid brunnen, på Författarförbundet. Cecilia Tengroth från Röda korset inledde, åtta inbjudna poeter läste och Anneli Bränström-Öhman kåserade. Ett liknande program hölls under samma rubrik på Litteraturscenen på bokmässan, då med fyra inbjudna poeter.
- Vi höll en medlemskväll på temat georgisk litteratur i mars, en välbesökt utökad informationsdag på engelska i samarbete med Icorn och Kollega till Kollega i juni. Programmet innehöll en rad talare, bland andra Karin Hansson, Irma Håkansson-Eiritz, Ana Rahbari, Helen Rundgren, Lotta Schüllerqvist, Åsa Steinsvik, Jesper Söderström och Frida Wikström. Sahar Mousa och Anna Jansson diskuterade översättning, Arya Aramnejad spelade och sjöng.

- Viveka Sjögren och Donald Boström reste till Eritrea i slutet av mars för att undersöka behov och möjligheter för ett barnlitterärt projekt.
- Anna Säflund-Orstadius deltog i Baltic writers' councils årsmöte i Visby i april.
- Vi höll en medlemskväll på temat översättningar till och från arabiska och svenska i november.
- Vårt sedvanliga höstmingel blev ett vintermingel i december. Bengt Söderhäll läste och spelade.
- Viveka Sjögren reste till Köpenhamn för att berätta om Internationella rådets verksamhet på ett möte hos danska författarförbundet.

Internationella rådet
/ Viveka Sjögren

Stöd för Dawit Isaak

Eritreansk-svenska medborgaren och Sveriges Författarförbunds medlem Dawit Isaak fängslades i slutet av 2001 i samband med att Eritreas president, Isaias Afewerki, slog ned på den dåvarande pressfriheten i landet. Ännu har han inte blivit formellt anklagad för något, än mindre fått en rättegång. Vare sig hans familj, svenska myndigheter eller internationellt verksamma människorättsorganisationer har fått träffa honom.

Författarförbundet deltar i mediegruppen Free Dawit genom Anisur Rahman, ledamot i förbundsstyrelsen. Gruppen verkar för att påverka Dawit Isaaks situation och för att stödja kampen för att frigge honom. Medlemmarna i gruppen turas om att lämna ett brev varje tisdag till president Isaias Afewerki genom eritreanska ambassaden i Stockholm. Regelbundna möten hölls under året.

Under hösten 2019 har Free Dawit delat ut Dawits böcker till EU-parlamentariker i Bryssel och medverkat

vid ett seminarium i EU-parlamentet. Gruppen har också medverkat i hearingen om Dawit i Riksdagen i Stockholm. Mediegruppen anordnade seminarium och manifestation om Dawit på bokmässan i Göteborg i september. Gruppen firade Dawit Isaaks födelsedag den 27 oktober i Stockholm.

Stöd för Gui Minhai

Författarförbundet, Journalistförbundet och Svenska Förläggareföreningen anordnade en stödmanifestation på ABF den 30 januari, 1 200 dagar sedan kinesiska myndigheter kidnappade den svenske medborgaren, författaren och bokförläggaren Gui Minhai under hans semesterresa i Thailand.

Medverkande gjorde Kurdo Baksi, författare; Helena Gierтта, chefredaktör på Journalisten; Torbjörn Lodén, sinolog; Jonas Nordling, ordförande i Journalistförbundet; Grethe Rottböll, ordförande för Författarförbundet och Björn Wiman, kulturchef på Dagens Nyheter.

Den 3 maj, på världsdagen för press- och yttrandefrihet, hölls en manifestation utanför Kinas ambassad.

På förbundsstämman 25 maj valdes Gui Minhai in som hedersmedlem i Författarförbundet.

Stödmanifestation den 17 oktober utanför Kinas ambassad, fyra år efter att Gui Minhai kidnappats.

Författarförbundet samlar in, översätter och publicerar Gui Minhais texter på webben.

EWC – European writers' council

European writers' council organiserar 150 000 författare i 27 länder och arbetar för de europeiska författarnas sociala, moraliska och ekonomiska rättigheter.

Det är av hög prioritet för EWC:s styrelse att medlemmarna har en stark representation i Bryssel som kan utgöra en tydlig röst för yrkeskåren.

Sedan 2016 har EWC arbetat intensivt med det digitala upphovsrättsdirektiv som antogs 2019. Arbetet fortskrider genom att EWC noggrant följer och vid behov försöker påverka utvecklingen kring implementeringen av direktivet genom deltagande i referensgrupper.

Författarförbundet deltog på EWC:s årsmöte i Riga i Lettland den 2–3 juni där Nina George, skönlitterär författare och frilansande journalist från Tyskland, valdes till ordförande.

Den nordiska solidariteten med övriga Europa är viktig. Flera organisationer i Finland, Norge och Sverige (bland annat Sveriges Författarförbund), donerade under 2019 mellan 5 000 och 10 000 euro för att säkra en verksamhet som går oavkortat till arbetet för att stärka yttrandefriheten och upphovsrätten i Europa. EWC:s styrelse riktar ett varmt tack till medlemmarna i Sveriges Författarförbund och dess förbundsstyrelse.

Ceatl – Conseil européen des associations de traducteurs littéraires

Ceatl grundades 1993 och är en översättarfacklig organisation med översättarorganisationer från cirka fyrtio länder. Organisationen bevakar översättarens situation i hemländerna och gentemot EU och bedriver visst lobbyarbete, ibland tillsammans med EWC. Ceatl har blivit mer aktiva och bland annat sökt samarbete med FIT (International federation of translators) och IAF (International authors forum) som har startat en europeisk avdelning. Ceatl arbetar för att få nya medlemsorganisationer och för att befintliga ska bli mer aktiva.

Ceatl höll årsmöteskonferens i Norwich i Storbritannien i maj. Då togs bland annat följande ämnen upp:

- Ceatls modellavtal Guidelines for fair contracts, ett standardavtal för översättningar, översätts till alla medlemspråk och sprids i medlemsorganisationerna.
- Ceatl har utarbetat ett utkast till en förklaring om översättarens mänskliga rättigheter och bildat en arbetsgrupp för fortsatt arbete.
- Ceatl har gjort en enkät för 2020 om översättarens arbetsförhållanden bland medlemsorganisationernas medlemmar.
- Ceatl har börjat ge ut ett webbaserat magasin om översättning, Counterpoint/Contrepoint, gratis, två nummer per år.
- Ceatls nästa årsmöteskonferens kommer att hållas på Åland 2021 och arrangeras av en arbetsgrupp från Författarförbundets översättarsektion och Finlands översättar- och tolkförbund, SKTL.

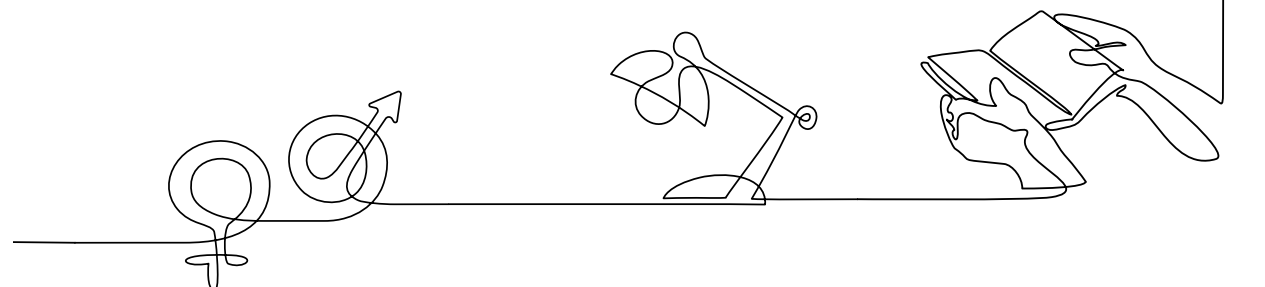
Belarus

Författarförbundet har sedan 2008 ett kollegialt samarbete med det oberoende författarförbundet i Belarus, Union of belarusian writers (UBW), som syftar till att stärka och stödja deras arbete och organisation genom erfarenhets- och kunskapsutbyte. En viktig del av samarbetet handlar om att främja yttrandefriheten.

I februari varje år anordnar UBW en poesifestival i Minsk. 2019 deltog Ida Linde i festivalen, i samband

med att två av hennes böcker hade översatts till belarusiska.

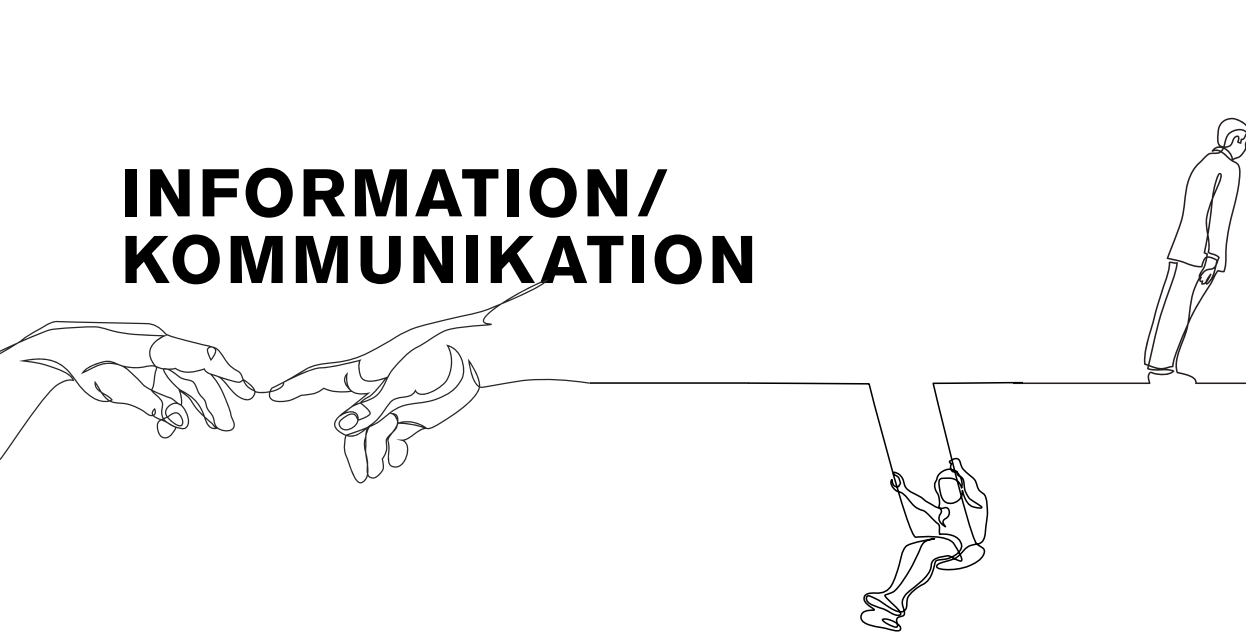
I oktober 2019 besökte Grethe Rottböll och Jörgen Gassilewski Minsk, där de deltog i möten med UBW:s ledning och medlemmar samt i ett författarsamtal inför publik.

Grethe Rottböll

INFORMATION/ KOMMUNIKATION

Webbsidan är Författarförbundets viktigaste kommunikationskanal. Sidan uppdateras ständigt med aktuell information om stipendier, medlemsträffar, nyheter, rapporter från förbundsstyrelsens möten och sektionsinformation. Mycket kommunikation sker parallellt på Facebook, där även vissa kurser och kvällsevenemang direktsänds. Ett stort antal medlemsutskick görs varje år och i medlemsregistret publiceras dokument som av olika skäl inte kan publiceras digitalt.

Bok och biblioteksmässan

Författarförbundet och Författarcentrum delade monter och program på Litteraturscenen. Nytt för 2019 var att söndagens program inleddes med ett debutantblock då bland andra Marit Kapla och Judith Kiros framträdde.

Sista scenpunkten på torsdagen var ett samtal mellan Christer Hermansson, Lena Kallenberg och Grethe Rottböll, *Vad gör new public management med biblioteken?* Stina Oscarsson modererade. Därefter gick medlemmarna tillsammans till Akademin Valand för att mingla och lyssna på spoken word med Olivia Bergdahl, Henrik Bromander och Maria Maunsbach.

Grethe Rottböll och Jörgen Gassilewski höll ett samtal om vikten av litteraturkritik och informerade om det nyinstituerade kritikerpriset, Madeleine Gustafsson-priset.

På fredagen anordnade Författarförbundet *Hur mår biblioteken och demokratin?* Medverkade gjorde Grethe Rottböll, Bengt-Erik Engholm, Cecilia Ranemo och Pamela Schultz Nybacka. Madeleine Hjort modererade.

Rum för översättning

För femte året i rad delades Rum för översättning

med Rum för poesi, frukten av ett samarbete mellan Översättarsektionen, Akademin Valand, Tolks- och översättarinstitutet, Översättarcentrum, Statens kulturråd, Bokmässan och Rámus förlag. Rum för översättning upptog tre förmiddagar, torsdag till lördag, med sammanlagt tolv programpunkter. I år var samtliga seminarier 40 minuter långa, vilket ledde till färre programpunkter men mer substantiella samtal. Projektledare var översättaren Daniel Gustafsson.

Författarförbundet ansvarade för två samtal: Under rubriken *Indirekt översättning – ett nödvändigt ont?* samtalade Christine Bredenkamp och Olov Hyllienmark om de särskilda utmaningar som översättning via ett tredje språk innebär. Utgångspunkten var deras konkreta arbete med två pågående översättningar, Bredenkamp med en slovensk roman av Goran Vojnović via en tysk översättning, Hyllienmark med den polska tonårsflickan Renias dagbok från 1940-talet via engelskan. Nik Ruth Persson modererade.

Att översätta fantasy var ett samtal som leddes av Lyra Koli. Lena Jonsson, översättare till bland annat flera titlar av Ursula le Guin, och Erik Andersson, som nyöversatt J R R Tolkiens Ringen-trilogi, samtalade om att översätta någon annans fantasivärldar med påhittade geografier, samhällsbyggen och språk och om sina egna speciella relationer till fantasy litteraturen.

Littfest

Författarförbundet deltog på Littfest i Umeå med bokbord, utdelning av Katapultpriset och en tre dagars översättarworkshop, *Littfest översätter*, för fristadsförfattare och översättare. *Littfest översätter* vill lyfta fram fristadsförfattarnas texter och ge dem en svensk

publik, och är ett samarbete mellan Littfest, International cities of refuge network (Icorn) och Sveriges Författarförbund.

Projektet har sin bakgrund i de utmaningar som ny-anlända fristadsförfattare kan ställas inför när de ska etablera sig i ett nytt land – de kan inte språket, saknar kontakter och vet inte vilka litteraturscener, förlag och andra aktörer de kan vända sig till, än mindre vilka kontakter som är relevanta. Men framför allt finns ett behov av bra översättningar som fristadsförfattarna kan använda i sitt vidare arbete för etablering. Projektet är inspirerat av översättarworkshopen *Tekst i flukt* som arrangerats sedan 2014 av Norsk översättarförening och Norska Pen tillsammans med litteraturfestivalen Kapittel i Stavanger.

Vid *Littfest översätter* deltog Ashraf Bagheri, iransk journalist, författare och redaktör; Sahar Mousa, poet från Gaza; Jahanara Nuri, författare och människorättsaktivist från Bangladesh samt Arya Aramnejad, musiker. Fristadsförfattarna parades ihop med översättarna Helena Hansson, Anna Jansson, Rostam Mirlashari och Namdar Nasser.

Resultatet av workshopen presenterades under litteraturfestivalen som 2019 hade temat Litteratur, aktivism och den politiska romanen.

Tidskriften Författaren

I april 2019 tillträdde Anders Rydell som ny chefredaktör och ansvarig utgivare för Författaren.

Tidningens struktur har gjorts om med ett långt författar- och översättarporträtt med yrkets villkor i centrum. Bland de porträtterade finns Anneli Jordahl, Sara Lundberg och Ak Welsapar. Ett längre granskande reportage har också införts där hybridförlagen, bibliotekskrisen och ljudboksmarknaden har granskats under 2019. Andra format som tillkommit är vinjetten *Tystad*, som sätter fokus på hotade, fängslade och mördare internationella kollegor.

Förändringsarbetet kommer fortgå 2020 med fokus på form, digital närvaro och att på några års sikt skapa en mer kostnadseffektiv tidning. Bland annat planeras en ny hemsida som är bättre anpassad för att presentera artiklar. Mellan november 2019 och mars 2020 har Anders Rydell varit föräldraledig. Han har fortsatt haft ett övergripande ansvar, medan författaren och journalisten Ellinor Skagegård har arbetat som redaktör för tidskriften.

Några medlemsevenemang

Debutantdagen

Den 10 maj bjöd vi för tredje året i rad in till en kursdag för debuterande författare och översättare som inte kan söka medlemskap i Sveriges Författarförbund ännu. Vi erbjuder dessa en kostnadsfri avtalsgranskning vid utgivning eller översättning av ett verk. Vi har uppmärksammat att det finns många frågor inför avtalstecknande, men också frågor rörande arvoden vid uppdrag och företagande. Kursen pågick en halvdag och fokuserade på dessa frågor.

Kursen avrundades med ett samtal mellan Ludvig Berggren och Jörgen Gassilewski om att debutera som författare. De inbjudna fick också ta del av uppläsningar av bland andra poeten Elis Monteverde Burrau och årets Slangbellan-pristagare Helena Hedlund.

Klimatkväll

I november bjöd Författarförbundet in till en klimatkväll. Huvudfrågan var skogs- och klimatfrågor, miljömärkning av papper och möjligheter för författare att påverka pappersbranschen. Amanda Tas, forskare i miljövetenskap med inriktning på naturvårdsbiologi från organisationen Skydda skogen, och Jonas Gren, poet och miljödebattör, medverkade. Mats Söderlund modererade.

PRISER OCH STIPENDIER

Priser i urval

Årets översättning

Årets översättning, för första gången i samarbete med stiftelsen Natur och Kultur, delades ut på Stadsbiblioteket i Malmö den 24 oktober. Priset på 100 000 kronor tilldelades Linda Östergaard för hennes översättning av *Simultan* av den österrikiska författaren Ingeborg Bachmann. Motiveringen lød:

”Linda Östergaard tilldelas Årets översättning för en översättning som med hängivenhet, precision och självständighet av en stilistiskt prövande förlaga har skapat en text som utgör ett svenskt originalverk av yppersta märke. De fallgropar som för en översättare gömmer sig i Ingeborg Bachmanns Simultan har Linda Östergaard överbryggat genom noggrannhet, äkthet i uttrycket och trohet inte bara mot originalet utan också mot den konstnärliga helhet som är den text hon själv givit upphov till.”

För första gången delades också Årets översättarstipendium på 50 000 kronor ut. Det ska gå till en nyetable-

rad översättare under 40 år med högst två verk bakom sig. Stipendiat var Jens Hjalte. Motiveringen löd:

”Jens Hjalte har i sin översättardebut tagit sig an Jan Kjerstads Slekters gang, 700 sidor släktsaga, apokalyptisk undergångsvision och historieskrivning, full av dolda allusioner, hårda fakta och ren fiktion. Hjalte har hittat ett eget språkligt spår och kommer aldrig så nära originalet att norskan lyser igenom, utan väljer med stor precision de rätta orden och har lika stor omsorg om de små detaljerna som om de stora stildragen.”

Jury bestod av Thomas Andersson, Nils Håkanson och Manni Kössler (utsedda av Sveriges Författarförbund) samt Ingrid Elam och Jan Stolpe (utsedda av stiftelsen Natur och Kultur).

Prisutdelningen följdes av ett samtal, modererat av Harald Hultqvist, om översättandet som hantverk och som självständig litterär form. Pristagaren Linda Östergaard, författaren och översättaren Lina Wolff och författaren, översättaren och översättningshistorikern Nils Håkanson medverkade.

Elsa Thulin-priset

Ervin Rosenberg tilldelades 2018 års Elsa Thulin-pris. Prisceremonin ägde rum den 12 april på Författarnas hus i Stockholm. Prisenämnden bestod av de tidigare pristagarna Viveca Melander, Jan Stolpe och Ulrika Wallenström. Motiveringen löd:

”Stor bredd präglar Ervin Rosenbergs insats i flera avseenden: han har översatt från fyra olika språk, ungerska, hebreiska, franska och italienska; han har tolkat verk från 1500-tal, 1800-tal och modernaste tid. Men framför allt har han skickligt kunnat återge de mest skiftande stillägen och tonfall: Tocquevilles analytiska glöd, Imre Kertész förbittrade klarsyn, Péter Nádas slingrande ironier, David Grossmans detaljskarpa samtidskildring ... Allt med samma omsorg och spänst.”

Lotti Törnros läste ur Ervins översättningar av Amos Oz, Péter Nádas och Étienne de la Boétie. Hyllningstallet till pristagaren hölls av Svante Weyler. För musiken stod gitarristen Georg Gulyas.

Kritikerpriset

Den 26 november delade vi ut det första Madeleine Gustafsson-priset, Författarförbundets kritikerpris, som i år gick till författaren, översättaren och kritikern Hanna Nordenhök. (Läs hennes tacktal på s 25.)

Del av motiveringen lyder:

”[...]för en litteraturkritik i ständig utveckling, där en uppenbar och brinnande passion för litteraturen, såväl som erfarenheter från teorin och den egna skönlitterära praktiken, har destillerats till en anmälningskonst av stor bredd och tillgänglighet. I sin roll som recensent i dags- och senare kvällspress har Hanna Nordenhök kontinuerligt och målmedvetet vidgat sitt estetiska spektrum, utan att göra avkall på vare sig kvalitetskrav eller komplexitet och klarhet i framställningen [...]”

Radiopriset

Författarförbundets radiopris tilldelas en litterär upphovsperson som bidragit till att befästa och utveckla ljudradions ställning som medium för skön-, fack- eller barn- och ungdomslitterära prestationer. Prissumman är 50 000 kronor.

Radiopriset 2019 tilldelades Stina Wollter med följande motivering: *”För hennes absoluta och ovillkorliga närvaro oavsett kanal och programformat. Med varsam hand lotsar hon oss till platser där det bränner som mest utan att någonsin lämna lyssnaren i sticket”.*

I samband med radioprisutdelningen delades även Lilly och Tage Fridhs stipendium till unga författare ut till den nordsamiska författaren Elin Marakatt, Karesuando. Stipendiet är på 50 000 kronor och delas ut av Stiftelsen Kummelnäs som förvaltar kvarlåtenskapen efter författaren Kjell Fridh.

Stipendier i urval

- Ariane Wahlgrens författarhus i Aten: 26 stycken
- Kavalla, Grekland: 8 stycken
- Runmarö, Stockholms skärgård: 5 stycken
49 medlemmar hyrde hus på Runmarö under perioden maj-oktober 2019
- Henning Mankells gård i Överberg, Härjedalen: 12 stycken

Radiostipendier fördelades på 15 stipendier om 15 000 kronor vardera.

Författarnas kopieringsfond

Stipendienämndens sammansättning efter valen vid stämman 2019 har varit följande (mandatperiodens utgång och genretillhörighet inom parentes):

Ledamöter:

Clemens Altgård (2021)(S), Ebba Berg (2021)(U), Mikael Berglund (2020)(S), Katarina Bjärvall (2020)(F), Magnus Florin (2021)(S), Emi Gunér (2021)(U),

Författarens chefredaktör Lisa Bjurwall avtackas och nya chefredaktören Anders Rydell välkomnas.

Montergänget på bokmässan: Maria Andersson, Ewa Ulander, Ana Rahbari och Cornelia Gylling.

Författarförbundets och Svenska Pens nyårshälsningar till fängslade författare.

Stina Wollter får radiopriset, Elin Marakatt tilldelas Lilly och Tage Fridhs stipendium.

Grethe Rottböhl håller tal vid biblioteksmanifestationen på Sergels torg.

Elisabeth Helms (2020)(Ö), Patric Nyström (2020)(U), Lilian Ryd (2021)(F), Örjan Sjögren (2020)(Ö), Katarina Sjöwall Trodden (2021)(Ö), Carl Henrik Svenstedt (2021)(F), Magnus Västerbro (2021)(F).

Katarina Sjöwall Trodden har varit ordförande, Clemens Altgård vice ordförande och Susanne Steneros sekreterare.

Stipendienämnden har under verksamhetsåret haft två protokollförda sammanträden: den 14 oktober och den 2 december (beslutsmöte). Nämnden har varit indelad i fyra genreggrupper för stipendieberedningen: facklitteratur och kulturjournalistik (F+K), skönlitteratur och dramatik (S+D), barn- och ungdomslitteratur (BU) och översättningar (Ö). Dessa grupper har haft ett antal förberedande sammanträden.

Författarförbundet har av inkomna medel från Bonus copyright access tilldelat Författarnas kopieringsfond 17 420 000 kronor för utlysning av punktstipendier till författare och översättare av skönlitteratur, facklitteratur och barn- och ungdomslitteratur samt författare och översättare av utgivna dramatiska verk. Stipendiebeloppet fastställdes i år till 65 000 kronor. Stipendierna är skattefria hos mottagarna. Stipendierna utlystes den 1 september med sista ansökningsdag den 1 oktober. 1 236 ansökningar inkom under ansökningsperioden. Totalt utdelades 268 stipendier om 65 000 kronor.

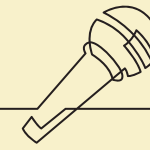

Gammalt hus med nytt namn, Författarnas och översättarnas hus.

Svenska tecknare lät tatuera sina besökare med "Kollektivets kraft" på bokmässan.

Patrik Lundberg på debutantdagen.

Möte på Kulturdepartementet. Ulrika Nyh, Maria Andersson, Amanda Lind och Grethe Rottböll.

Hanna Nordenhöks tacktal

KULTURKRITIK. Jag har ofta haft bilden av den dagskritiska verksamheten som ett skrivande vid ett fönster högst upp i ett brinnande hus. Recensionens tidslighet är en omedelbarhetens och det korta minnets tidslighet. För ett ögonblick rasar man ut i världens dränkande brus med sin röst, innan texterna går upp i rök och försvinner in i de digitala arkiven.

Ända sedan jag började skriva litteraturkritik för 15 år sedan har det också funnits en känsla av att fundamenten för verksamheten när som helst kan försvinna – på den tiden handlade det om de osäkrare villkoren för frilansskribenter och det snävare utrymmet i spalterna för litteraturrecensioner, det fanns oro över tidningsdöd och digitaliseringens växande dominans på det kulturjournalistiska fältet.

I dag, i en tid av desinformation, av kultursidor allt lösare gränser mot sociala mediers affektspiraler och av sanningsglidningar i det politiska spelet och samtalet, är en sådan smått apokalyptisk känsla kanske ännu mer befogad.

Att skriva kritik i kvällspressen är att på ett särskilt sätt genomströmmas av samtiden.

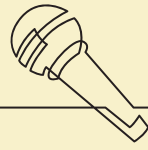
Ändå har jag älskat och älskar att skriva kritik, och särskilt, kanske paradoxalt nog, på kultursidor i kvällstidningar. Det finns en underbar lockelse i detta att forsla ut sina läsningar i en rymd av reklam, blinkande slogans, skvallertjournalistik och högljudda debatter, rakt ut i världens grälla virvlar, i en "vimpelstad", för att låna ett av många fantastiska ord i Ann Jäderlunds poesi

– och göra det med ett i sammanhanget nästan vanvettigt allvar. Att skriva kritik i kvällspressen är att på ett särskilt sätt genomströmmas av samtiden, och på samma gång försöka vara en motkraft mot de skrikigaste av blinkljusen – en glänta i bruset, en eld som flamar upp och förgrår. Eller en "sten i skon", som en av mina stora kritikeridoler Madeleine Gustafsson har liknat recensionens roll i det massmediala landskapet vid.

Det kan vara en demokratisk uppgift att hävda det dunkla i det breda, fann jag mig själv säga häromdagen i ett panelsamtal som handlade om att "nä ut" med konstnärlig forskning men som också berörde kritiken. Och med det menade jag kanske att den folkbildande aspekt som finns nedlagd i dagskritiken också kan handla om att försvara och tillgängliggöra det svåra, det obegripliga, det litterärt och konstnärligt komplexa för en större allmänhet på ett meddelsamt sätt, utan att reducera eller instrumentalisera dess djup.

Att skriva en tillgänglig dagskritik utan att onödigtvis förenkla är att tro på tidningsläsarens förmåga till intelligens.

Folkbildning är ett ideal som i tidningsvärlden lätt förväxlas med konsumentupplysning och "klickbarhet". Men för mig har den folkbildande plikten jag tycker att varje kritiker bör underkasta sig i stället kommit att betyda att insistera på ett avancerat samtal i offentligheten om litteratur, teater och konst. Som är något helt annat än att gå kommersiella världens ärenden. Att skriva

en tillgänglig dagskritik utan att onödigtvis förenkla är att tro på tidningsläsarens, den andra människans, förmåga till intelligens, känslighet och behov av konst och kultur.

Det här hänger kanske också samman med en syn på kritik som en litterär praktik, som en gestaltungsform i egen rätt. Konstigt nog har jag alltid tänkt på, och med varierande resultat försökt vistas i, kritiken inte främst i dess egenskap av värderande verktyg, även om en sådan aspekt alltid finns närvarande inte minst i dagskritiken – utan som en plats för ett skrivande som låter läsningens kraft ”skälva vidare”.

För att en analytisk och bedömande nivå ska få mening och nå ut till läsaren i en kritisk text måste något annat också finnas, en stilart, en bärande bild, en förtätning i gestaltningen, med andra ord en uppmärksamhet på den egna textens formuttryck som möjliggör en vidare skrift på recensionsobjektet, och därmed ett verkligt möte med det, även med sådant man finner dåligt och misslyckat. För att här återvända till Madeleine Gustafsson, måste kritikern ”låta sig väljas” av sitt material, låta sig bli tagen i anspråk av recensionsobjektet, av föreställningen eller av den främmande texten. För, som hon skriver i den underbara kritiksamlingen ”Påminnelser. Om böcker, människor och ord” (Daidalos 2016): ”Det jag vill hitta finns bara utanför mig själv. Det vill säga, jag kan bara hitta det utanför, och här får jag nu en bok: något att undersöka, att vända och vrida på och tala om. Eller ännu hellre: något att tala med. Boken som mötesplats? också så har jag uttryckt det ibland. Kanske också: något att tala igenom.”

Den ”ytttervärld” Gustafsson menar att recenseringen tillhandahåller för en kritiker är också

en sträckning efter en oväntad kunskap ”som du aldrig kan hitta inom dig, hur mycket du än gräver och rotar”.

Här finns alltså både ett introspektivt och dialogiskt/relationellt behov och därmed en etik nedlagd, där en solidarisk inlevelse med verket och den konstnärliga skapelseprocessen blir nödvändig – en inlevelse som dock inte behöver vara motsatsen till kritisk stränghet.

Stränghet kan vara en svårhanterlig sak i det breda kulturella samtalets grälla vimpelstad, där en förrådd ton och polemisk udd ofta är hot stuff om man vill bygga sitt varumärke, särskilt som ung kritiker, det blir ofta tydligt när generationsskiften inträder och nya röster ska ta plats.

Men latheten, fåfängan och omognaden i att säga för sågandets skull har jag aldrig kunnat fördrå. Det lättaste som finns är ju att säga. Och även om vi alla någon gång har fallit ner i sådana fallgropar – eftersom vi alla är människor, med brister och obearbetade begär – innebär det inte att vi ska ge fritt spelrum åt dem.

Den stränga solidaritet i det kritiska skrivandet jag tänker på och ofta återkommer till måste hitta varsamma sätt att försöka finnas till i en ständig förhandling och balansakt mellan läsningens intimitet och ett kritiskt avstånd, där uppsökandet av verkets ”ytttervärld”, dess annanhet, i bästa fall blir existentiellt.

För, som Leif Zern, en annan förebildlig kritiker, har sagt: ”Om kritiken skall få liv måste den skrivas som om det gällde livet”.

Hanna Nordenhök

MEDLEMSSTATISTIK

per den 31/12 2019

SEKTIONSTILLHÖRIGHET

ÅLDERSFÖRDELNING

Vår äldsta medlem är 101 år och vår yngsta medlem 25. Medelåldern är 62 år.

bor utanför Sverige

ANTAL MEDLEMMAR

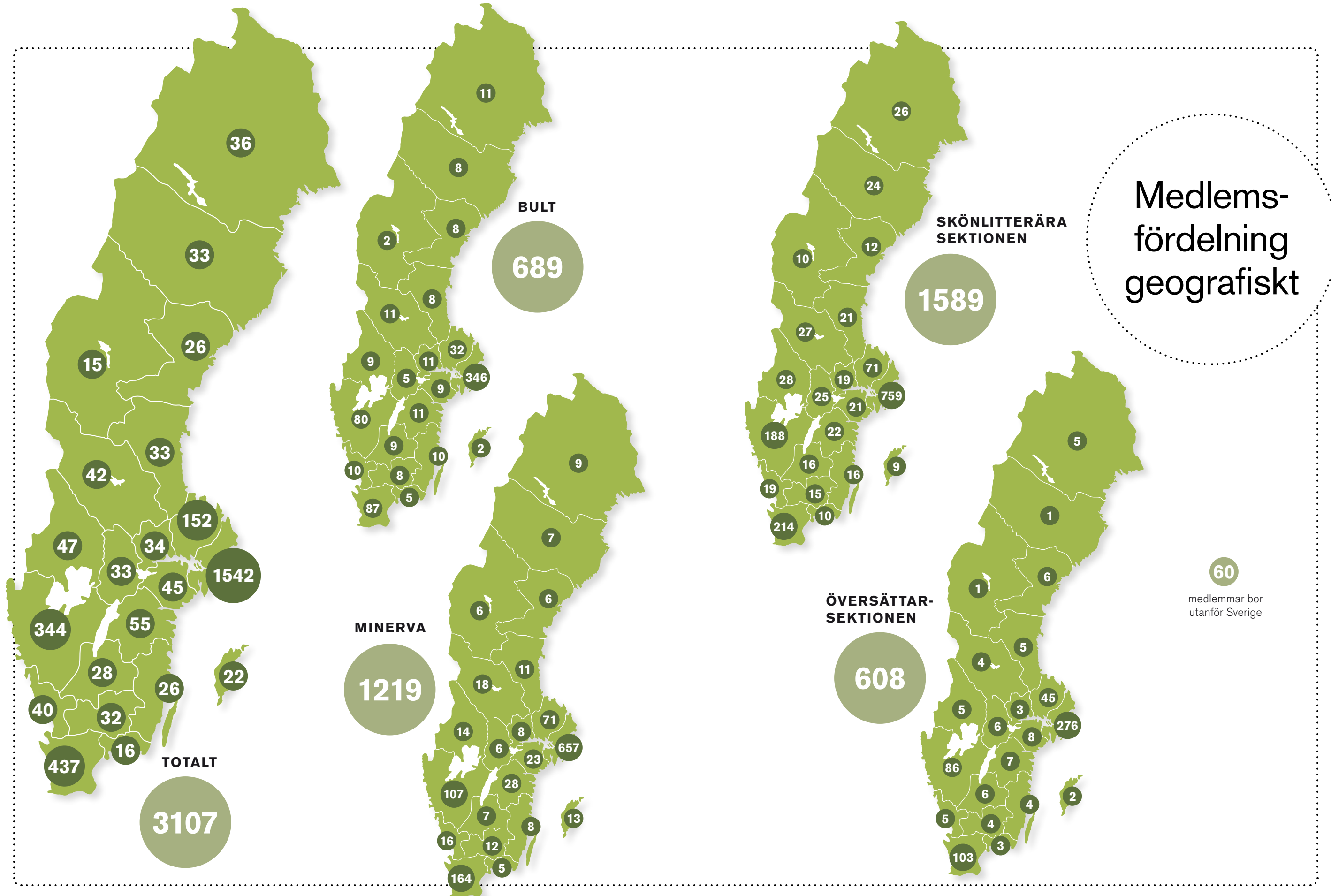
NYA MEDLEMMAR

AVSLAG PÅ MEDLEMSANSÖKAN

ORGANISATION/ FÖRBUNDSSTÄMMAN 2019

Förbundsstämman 2019 hölls på Ersta Konferens i Stockholm den 25 maj. Gabriella Ahlström och Jens Liljestrand valdes till ordförande och Ewa Ulander till sekreterare för stämman.

Stämman inleddes med att Grethe Rottböll läste en dikt av Heidi von Born; Våraning.

ANKNUTNA STIFTELSERS FÖRVALTNING 2018

Stämman behandlade anknutna stiftelsers förvaltning 2018 där årsredovisning och revisionsberättelse ska föreläggas stämman och där frågan om ansvarsfrihet behandlas. Stiftelsen Sveriges Författarförbunds understödsfond, Stiftelsen Åke och Vera Holmbergs stipendiefond, Stiftelsen Imber Nordin-Grips understödsfond, Stiftelsen Astrid och Karl Otto Zamores understödsfond.

RAPPORT ANGÅENDE ANKNUTEN RESPEKTIVE FRISTÅENDE STIFTELSE FÖRVALTNING 2018
Stiftelsen Fredrik Ströms minne och Stiftelsen Sveriges Författarförbunds jubileumsfond hade förelagts stämman.

STIFTELSERS FÖRVALTNING
Stämman konstaterade att årsredovisning och revisionsberättelse för Stiftelsen Laura och Rosa Fitinghoffos diktarhem, Stiftelsen Ivar Lo-Johanssons författarfond, Stiftelsen Klas de Vylders stipendiefond för invandrarförfattare och Stiftelsen Marta Sandwall-Bergströms författarfond

hade förelagts stämman. Stämman beviljade ansvarsfrihet för styrelsens ledamöter för det gångna året.

RAPPORT FRÅN FÖRBUNDS- STYRELSEN OM AKTUELLA FRÅGOR

Jörgen Gassilewski informerade om att Sveriges Författarförbund instiftat ett kritikerpris uppkallat efter Madeleine Gustafsson. Anisur Rahman informerade om att en motion hade ställts till European writers' councils årsmöte. Motionen, som avlogs, behandlade ett möjligt pris i Dawit Isaaks namn. Patrik Lundberg informerade om den nya redaktören för Författaren, Anders Rydell, och hur arbetsgruppen som tillsattes efter stämman 2018 hade arbetat med utvecklingen av tidskriften enligt tidigare motioner.

SVERIGES FÖRFATTAR- FÖRBUNDS VERKSAMHETS- BERÄTTELSE 2018

Cornelia Gylling, Författarförbundets ekonom, presenterade förbundets ekonomi för 2018 och 2019. Som helhet redovisades en förlust på 570 tkr i linje med budgeten för året. Medlemsintäkterna hade ökat med 39 % under 10-årsperioden från 3 148 tkr 2007 och bidrog med cirka 4,5 mkr. Medlemsintäkterna ska finansiera allt som förbundet gör exklusivt för medlemmar, till exempel förbundsstämma, inval, Författaren, kurser och sektionernas verksamhet.

FASTSTÄLLANDE AV SVERIGES FÖRFATTARFÖRBUNDS RESULTAT- OCH BALANSRÄKNING 2018

Stämman fastställde Sveriges Författarförbunds resultat- och balansräkning och beslut om resultatdisposition för räkenskapsåret 2018 samt hela verksamhetsberättelsen. Stämman beviljade förbundsstyrelsens ledamöter ansvarsfrihet för verksamhetsåret 2018 för Sveriges Författarförbund och Sveriges Författarförbund Service AB.

PROPOSITIONER OCH STADGE- ÄNDRINGSFÖRSLAG

Styrelsens proposition om ändring av namnet Författarnas hus.

John Swedenmark hade motionerat till stämman 2018 att Författarnas hus skulle byta namn till Litteraturens hus. Detta skulle öka översättarnas känsla av delaktighet och inkludering i förbundet. Stämman gav förbundsstyrelsen i uppdrag att tillsätta en arbetsgrupp för att utreda frågan. Arbetsgruppen föreslog ett namnbyte till Författarnas och översättarnas hus, vilket stämman godkände.

Stadgeändringsförslag i första läsningen gällande autogirobetalning av medlemsavgift bifölls av stämman.

Stadgeändringsförslag i andra läsningen gällande att överklagan av avslag på inval ska inkomma senast 60 dagar före förbundsstämman bifölls av stämman.

8 MOTIONER HADE INKOMMIT
Motion nr 1 – Ersättning för högläsning ur texter på bibliotek av Anders Ekberg. Motionären ansåg att mer pengar skulle betalas ut till upphovspersonerna när biblioteksanställda använder författarnas texter vid högläsning. Stämman gav styrelsen i uppdrag att utreda frågan.

Motion nr 2 – Motion om hela landet av Anders Ekberg. Motionären yrkade att styrelsen skulle begära att Kulturrådet fördelar litteraturstöd för skönlitteratur över hela landet. Stämman avlog motionen.

Motion nr 3 – Friskvårdsbidrag till medlemmarna av Daniel Nilsson-Padilla. Motionären föreslog att Författarförbundet som hyresvärd skulle kontakta Centralbadets ansvariga och arbeta fram en rabatt för att träna på Centralbadet. Författarförbundet äger inte Centralbadets hus och är således inte hyresvärd. Stämman avlog motionen.

Motion nr 4 – Yttrandefrihet av Kurdo Baksi, Monica Braw, Aimée Delblanc, Stefan Foconi, Anna Gustafsson-Chen, Torbjörn Lodén, Elisabeth Olin och Dmitri Plax. Motionärerna ville förstärka det internationella arbetet. Stämman biföll styrelsens motionssvar.

Motion nr 5 – Litterär stöld av Lars Pettersson. Motionären föreslog att Författarförbundet skulle ta initiativ till ett seminarium om litterär stöld. Stämman biföll förbundsstyrelsens svar att Författarförbundet ska arrangera ett evenemang där upphovsrätt och yttrandefrihet diskuteras och där även frågan om intrång ska avhandlas.

Motion nr 6 – Pensionerade medlemmars medlemsavgift av Abdullah Gürgün. Motionären föreslog att Författarförbundets årsmöte beslutar att medlemsavgiften för pensionerade medlemmar minskas till 850 kronor per år. Stämman avlog motionen.

Motion nr 7 – Postumt tack till Heidi von Born av Monica Jorge. Stämman beslöt att motionen redan ansågs besvarad då Grethe Rottböll hyllat Heidi von Born i början av stämman.

Motion nr 8 – Förlängning av kontrakten på Skeppsholmen av Ann Jäderlund, Ingvar von Malmborg, Kerstin Norborg, Bengt Ohlsson och America Vera-Zavala. Eftersom kontraktet förnyades per automatik den 1 april 2019, om en period på tre år, kunde stämman inte besluta om ett nytt tioårigt kontrakt. Stämman avlog motionen.

HEDERSMEDLEM

Gui Minhui valdes av stämman in som hedersmedlem i Sveriges Författarförbund. Patrik Lundberg höll ett samtal med Kurdo Baksi om yttrandefrihet.

ÖVERKLAGANDE

Ett överklagande gällande avslag av medlemsansökan hade inkommit till stämman. Stämman beslutade att avslå överklagandet.

ARVODESDELEGATIONENS FÖRSLAG

Arvodesdelegationen hade bestått av Johanna Hedenberg, Pär Lindström och John Swedenmark. Delegationen föreslog att förbundsstyrelsens ordförande samt vice och andra vice ordförande för 2019 arvoderas enligt oförändrade principer. Det vill säga att ordförandens arvode beräknas som 80 procent av ett förhöjt prisbasbelopp, att de båda vice ordförandena vardera ska erhålla ett arvode motsvarande 20 procent av ett förhöjt prisbasbelopp samt att inga sammanträdesarvoden ska utgå till AU:s medlemmar. Stämman beslutade enligt förslaget.

**FASTSTÄLLANDE AV INTÄKTS-
OCH KOSTNADSBUDGET FÖR
VERKSAMHETSÅRET 2019**
Stämman fastställde intäkts- och kostnadsbudget för verksamhetsåret 2019 enligt styrelsens förslag.

VALNÄMNDEN

Valnämnden hade bestått av Sassa Buregren, Stig Hansén, Vera Stremkovskaya och Birgitta Wernbro-Augustsson. René Vázquez Díaz hade varit sjukskriven under perioden och därför inte haft möjlighet att delta i arbetet.

VAL AV FÖRBUNDSORDFÖRANDE fram till årsstämman 2020
Stämman beslöt att välja Grethe Rottböll som förbundsordförande fram till årsstämman 2020.

VAL AV ORDINARIE LEDAMÖTER OCH SUPPLEANTER I FÖR- BUNDSSTYRELSEN

Vid innevarande årsstämma utgick mandatperioden för fyra ordinarie ledamöter: Ing-Britt Björklund, Jörgen Gassilewski, Niclas Hval och Ulrika Kärnborg, alla på tvååriga mandat. Ing-Britt Björklund hade tackat nej till omval, Ulrika Kärnborg hade suttit tre perioder och kunde enligt praxis inte väljas om. Niclas Hval och Jörgen Gassilewski hade tackat ja till omval.

Stämman beslöt enligt valnämndens förslag att välja Maria Fagerberg, Jörgen Gassilewski, Niclas Hval och Anisur Rahman som ordinarie ledamöter fram till årsstämman 2021, Alva Dahl som suppleant fram till årsstämman 2021 och Mara Lee som suppleant fram till årsstämman 2020.

VAL AV REVISORER

Stämman beslöt enligt valnämndens förslag att välja Margaretha Morén som auktoriserad (omval), Hans Jakob Nilsson och Thomas Grundberg som ordinarie revisorer fram till årsstämman 2020 (båda två omval) samt att välja Stina Pettersson, auktoriserad revisor (nyval), Anne Brügge (omval) och Karl Lindqvist (omval) som revisorssuppleanter fram till årsstämman 2020.

VAL AV LEDAMÖTER I KOPIE- RINGSFONDENS STIPENDIE- NÄMND

Stämman beslöt enligt valnämndens

förslag att välja Clemens Altgård (omval 2 år), Katarina Sjöwall Trodden (omval 2 år), Carl Henrik Svenstedt (omval 2 år), Magnus Västerbro (omval 2 år), Ebba Berg (omval 1 år och fyllnadsval efter Anna Ribbing), Lilian Ryd (nyval 2 år), Magnus Florin (nyval 2 år) och Emi Gunér (nyval 2 år).

STIFTELSEN FÖR SVERIGES FÖRFATTARFÖRBUNDS JUBILEUMSFOND

Stämman beslöt enligt valnämndens förslag att välja Sigrid Combüchen och Mailis Stensman som ordinarie samt Magnus Ottelid som suppleant.

VAL AV REPRESENTANTER TILL STIFTELSEN FREDRIK STRÖMS MINNE

Stämman beslöt enligt valnämndens förslag att välja Mats Berggren, Sara Gordan, Kerstin Norborg, Eva Swedenmark och Claes-Göran Wetterholm.

VAL AV ARVODESDELEGATION

Stämman beslöt enligt valnämndens förslag att välja Anne-Christine Liinanki, Pär Lindström och John Swedenmark.

VAL AV LEDAMÖTER I VALNÄMND

Val av fem ledamöter i valnämnden fram till årsstämman 2020 varav en sammankallande. Kandidaterna ropades från golvet. Stämman beslöt att välja Leif Magnusson, Lina Stoltz, Vera Stremkovskaya, Anders Sundelin och Johanna Svartström till ledamöter i valnämnden fram till årsstämman 2020.

BEKRÄFTELSE AV SEKTIONERNAS VAL AV SEKTIONSSTYRELSE

Skönlitterära sektionen: Elis Burrau, Torbjörn Elensky, Linus de Faire, Selene Hellström, Malin Isaksson, Anna Maris, Malin Nord, Kajsa Sundin, Mirja Unge.

Bult: Anna Ehn, Malin Eriksson, Moa Eriksson Sandberg, Karin

Frimodig, Alex Haridi, Pär Sahlin, Eva Salqvist, Boel Werner, Elisabeth Östnäs.

Minerva: Henrik Berggren, Beata Hansson, Eva-Lotta Hultén, Sven Olov Karlsson, Ghazi Ali Khurshid, Moa Matthis, Cilla Ramnek, Torbjörn Schmidt, Magnus Västerbro.

Översättarsektionen: Henrik Gundenäs, Olov Hyllienmark, Lena Jonsson, Klara Lindell, Marianne Matsson, Annika Ruth Persson, Gösta Svenn, Öyvind Vågen.

FÖRBUNDSSTYRELSEN

Styrelsens sammansättning från årsstämman 2019 hade varit enligt följande. Ordinarie ledamöter: Annelie Bränström-Öhman, Maria Fagerberg, Jörgen Gassilewski, Carl-Axel Gyllenram, Niclas Hval, Patrik Lundberg, Anisur Rahman, Grethe Rottböll, Per Wirtén. Suppleanter: Alva Dahl samt Mara Lee till och med augusti.

FÖRBUNDSKANSLIET

Förbundets kansli har under 2019 bestått av: förbundsdirektör Maria Andersson, ekonom Carina Berg, förbundsombud Ludvig Berggren, förbundsjurist Jon Dahln (från och med september), förbundsekonom Cornelia Gylling, kanslisekreterare Irma Håkansson Eiritz, biträdande förbundsjurist Maria Makdesi (till och med augusti), administratör Annie Norin Janson (till och med mars), förbundsjurist Ulrika Nyh, förbundsjurist Ana Rahbari, förbundsombud Susanne Steneros (från och med juni) och förbundssekreterare Ewa Ulander.

INVALSNÄMNDEN

Förbundsstyrelsen har delegerat hanteringen av invalsärenden till en invals-nämnd. Det innebär att en mindre grupp bestående av ledamöter från förbundsstyrelsen och sektionsstyrelserna handlägger ärendena och framlägger förslag till förbundsstyrelsen som fattar beslut. Sektionerna väljer i samråd med nämnden ut

lektörer som läser inskickat material. Om en sökande har gett ut ett omfång av två verk på etablerat förlag och verken finns tillgängliga på bibliotek fordras ingen läsning för att beslut om inval ska kunna fattas.

Förbundets invals-nämnd har fram till stämman den 25 maj bestått av tre ledamöter från förbundsstyrelsen: Annelie Bränström-Öhman, Jörgen Gassilewski och Carl-Axel Gyllenram. Efter stämman har Carl-Axel Gyllenram ersatts av Alva Dahl. Från sektionsstyrelserna har invalsansvariga varit Jörgen Lind (S) som ersattes av Elis Monteverde Burrau efter årsmötet, Elisabeth Östnäs (Bult), Cilla Ramnek (Minerva) och Klara Lindell (Ö). Ludvig Berggren har varit sekreterare för invals-nämnden fram till juni då Susanne Steneros återkom från sin tjänstledighet.

EKONOMI

Flerårsjämförelse (inkl servicebolag)

Översikt över förbundets resultat och ställning (tkr)

	2015	2016	2017	2018	2019
Resultat efter finansiella poster	769	313	152	-570	248
Eget kapital, totalt	29 121	29 434	29 587	29 017	29 265

Utvecklingen av kostnader (inkl servicebolag)

Förbundets kostnader, exkl utdelade stipendier

	2015	2016	2017	2018	2019
Kanslikostnader	7 684	8 014	8 297	8 504	9 011
Författaren	1 008	951	785	901	1 011
Information/kommunikation/kurser	540	433	341	509	193
Författarnas hus	520	2 117	-161	-15	79
Stipendiebostäder	447	548	340	444	512
Stämma	301	349	751	442	269
Styrelse	1 237	1 157	1 518	1 421	1 352
Tillkommande projekt	6	0	0	0	0
Valnämnd, revision, ref.grupp	222	251	263	372	285
Invalshantering	180	236	202	196	184
Bokmässan	238	319	341	286	290
Sektioner	933	962	1 021	1 069	1 030
Biblioteksfrågor	201	155	153	143	142
Regionombud	165	117	86	70	83
Upphovsrätt/rådgivning/kulturpolitik	592	460	473	351	346
Internationell verksamhet	211	252	366	503	275
Alis	564	526	701	781	625
	15 049	16 847	15 477	15 977	15 687

Kopieringsfond

	2015	2016	2017	2018	2019
Ingående balans	5 100	5 100	5 100	5 100	5 100
Erhållet från Bonus	20 230	18 150	20 357	17 978	19 626
Utbetalda stipendier	-17 580	-15 780	-17 700	-15 900	-17 420
Författarförbundets avdrag*	-2 650	-2 370	-2 657	-2 078	-2 206
Utgående balans	5 100	5 100	5 100	5 100	5 100

* (sedan 2018 tillämpas avdrag enligt LKFU)